Č Č H

ČASOPIS ČESKÝCH HOUBAŘŮ

ČESKÝ MYKOLOGICKÝ SBORNÍK

ACTA SOCIETATIS MYCOLOGICAE

Vydává a řídí Dr. F. Smotlacha

Vychází za podpory hl. města Prahy a ČMS

Praha, v říjnu a listopadu 1942.

Vědecký list (orgán)

ESKÉ MYKOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI V PRAZE

ČÍSLO 1.-2.

ROČNÍK XXII.

skem Otakara Stivína v Praze II, Vojtěšská ul. č. 8.

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
31 JAN 1961

Knihovna Čes. mykologického sborníku.

(Práce Čes. mykologické společnosti a mykologického ústavu v Praze.)

1. *Dr. F. Smotlacha:* Přehled hub. II. vydání. Obsahuje 1000 druhů, 135 vyobrazení, 160 stran. Cena K 27.—, vázaný K 39.—.

2. *Dr. F. Smotlacha* (redakce): Sborník mykologický ku poctě šedesátých narozenin univ. prof. Dra Boh. Němce. Stran 64. Cena K 6.—, na křídě K 10.—.

3. *Dr. F. Smotlacha:* Otravy houbami a jak jim předejíti. — 1937 — Stran 48. II. vyd. Cena K 10.—.

4. *Ing. A. Kubík:* Jak působí velké houby na půdu v lese. Stran 24. Cena K 6.—.

5. *Jos. Mašek:* Život a mykol. dílo J. V. Krombholze. Str. 16. K 4.50.

6. *Dr. F. Smotlacha:* Přednášky a stati ze života a významu hub. — 1937 — Stran 48. II. vyd. Cena K 10.—.

7. *Smotlacha-Šimr:* Klíč evropských hvězdic (Geaster). — 1938 — Stran 24. II. vyd. Cena K 10.— společně s čís. 8.

8. *Dr. F. Smotlacha:* Vyšší houby a zelené rostliny (Jejich poměr). — 1938 — Stran 24. II. vyd. Cena K 10.— společně s čís. 7. Obě práce dohromady 48 stran.

9. *Dr. F. Smotlacha:* Proč někdy vyšší houby vytvářejí najednou spousty plodnic, plodnice obrovské a pod. — 1938 — Stran 20. Cena K 10.— společně s čís. 10 a 11. II. vyd. Celkem 48 stran.

10. *Dr. F. Smotlacha:* Příspěvky ke studiu hub hřibovitých. — 1938 — Stran 14. II. vyd. Cena K 10.— společně s čís. 9 a 11.

11. *Dr. F. Smotlacha:* Další práce ku poznání vyšších hub. — 1938 — Stran 16. II. vyd. Cena K 10.— společně s čís. 9 a 10.

12. *Dr. F. Smotlacha:* Jedovaté houby. II. vydání opravené a rozšířené. II. serie, 1938. Stran 34. Cena K 3.—.

13. *Dr. F. Smotlacha:* Houby pražských parků a zahrad (v tisku).

14. *Šak, Smotlacha, Sobotka:* Poznejte lépe houby. (Rozebr.).

15. *Dr. F. Smotlacha:* Houby v kuchyni. Str. 32. II. vyd. K 6.—.

16. *Dr. F. Smotlacha:* Jak pěstovati hřiby.

17. *Dr. F. Smotlacha:* Nový způsob pěstování ovocných stromů. Práce čís. 16, 17, 18 jsou v jedné knížce, stran 32, cena K 6.—.

18. *Smotlacha, Zadina, Schmidt:* Námel: význam, sběr a pěst.

19. *Dr. F. Smotlacha:* Houby, které doporučujeme sbírat.

20. *Dr. F. Smotlacha:* Houby doplňkem stravy člověka. Pozor na sušené houby.

21. *Dr. F. Smotlacha:* Čmelák hlasatel jara.

22. *Dr. F. Smotlacha:* V čem spočívá hodnota hub.

23. *Dr. F. Smotlacha:* Zajímavosti o houbách (život, pěstování).

24. *Dr. F. Smotlacha:* Organisace našeho houbařství.

Práce čís. 19.—24. jsou v jedné knížce, cena K 12.— a posíláme je odběratelům ČČH jako premii za cenu jen K 7.—.

Bezplatná poradna a zkušebna ČMS (Dr. Smotlacha) má oddělení i pro pokročilé houbaře, kterým podá poučení i ve věcech odbornějších, které na společných přednáškách nelze všem vysvětlovati. Všichni čtenáři a odběratelé ČČH mají do poradny volný přístup. O čase podrobného poučení dojednejte se nejlépe telefonicky (454-18).

Tato vědecká poradna ČMS a ČČH odpovídá na dotazy i písemně a jest součástí *mykologického ústavu pražského, vedeného Smotlachou.*

Dr. F. Smotlacha:

Dnešní úkol mykologie.

Houbařství mělo dlouhou dobu klidu, dlouhou dobu, kdy bylo dosti času houby hledat, určovat, popisovat a zjišťovat druhy u nás rostoucí, nebo popisovat zcela nové. Dnes tato počáteční a jednoduchá práce v mykologii nestačí. *Dnes je všude a ve všem doba ruchu, pokroku a nové práce. Třeba jít i v houbách hloub.* Třeba znát a proto více a lépe studovat jejich vlastní a základní rostlinu, t. j. podhoubí, jeho podstatu, život, aby se houby mohly se zdarem všeobecně pěstovat. Třeba lépe znát chemické složení hub, nejen všeobecně, nýbrž i jednotlivě, t. j. u každého druhu zvlášť, aby se mohly lépe využít jako potravina, surovina a lék. Prostě v houbařství čeká badatele nesmírná práce. (Viz podrobněji Smotlacha: „Sto nových pozorování z hub".)

Obr. 1. *Hřib* či *modrák satan (B. Satanas Lenz.)* Krásná mohutná houba. Klobouk 15—30 cm široký, tlustý. Šedobílý, ve stáří zažloutlý. Noha krátká, silně břichatá, na žluté půdě červeně síťovaná. Trubky krátké, bledožluté, s ústím drobným, okrouhlým, záhy sytě rudým. Dužnina bledožlutá, na chvíli po řezu modrající, pak bledá. Příjemně vonná a chutná houba, která se tam, kde roste sbírá, jí a na trzích prodává, jež však za syrova a polosyrova působí průjem a dávení. Odtud název její satan. Místy v Čechách zovou ji „blijják". — Foto R. Beneš (článek od něho v předešlém ročníku ČČH). Arch. ČČH.

Dnešní věda nemůže být jen vědou formální a jen vědou pro vědu. Dnešní věda musí býti zřejmě i praktická, t. j. přímo ku prospěchu člověka. Třeba přímo zkoumat hodnotu hub.

V Čechách a na Moravě roste podle mého odhadu na 3000 druhů významnějších hub s makroskopickými, pozoruhodnějšími plodnicemi. Z nich jsem však měl v ruce, ač v houbách pracuji celý život, jen 2300 a to mnohé jen jednou nebo dvakráte. Co na tom záleží, zda z nich naleznu ještě 10, 20, 80, 100, 300 druhů, které jsem dosud neměl v rukou, nebo snad dokonce druhů nových, dosud nepopsaných. Budou to jistě druhy vzácné, nenápadné, většinou prakticky bezvýznamné. A

tím více na tom nezáleží u těch mykologů a „mykologů", kteří znají z hub u nás rostoucích bezpečně jen 100, 200, 500, 1000 druhů. A to platí vlastně pro všechny a pro vždycky. Dnes jsou důležitější úkoly vědy v houbách, než jen určovat a popisovat houby: nové druhy, odrůdy a pod. Především je to výzkum jedlosti a hospodářské hodnoty hub. V tomto směru doba volá všechny spolupracovníky ČČH. Dnes se ocení práce v tomto směru nejen pro každého osobně, nýbrž i pro všechny, pro celek. Zde mohu se chlubiti dnes svou velikou prací: Prozkoumal jsem (jedl!) od svého mládí přes 1500 druhů velkých našich hub (ze zájmu o věc, nikoliv na výdělek) a zjistil bezpečně, že z nich je přes 1000 jedlých, při čemž do I.—III. třídy, tedy do hub chutných a velmi chutných patří po 100 druzích, tedy celkem 300 druhů, do třídy IV., hub to dosti chutných, 200 druhů a do třídy V., tedy do hub jen jedlých a z nouze dobrých (sám je někdy opravdu k jídlu rovněž sbírám), 500 druhů. A mnoho hub přijde i do VI. tř. jedlosti a hodnoty.

Ještě většího úspěchu jsem dosáhl zmenšením počtu jedovatých a podezřelých hub z nejméně sta druhů před 20 lety a 200 před 30 lety na deset, *při čemž se mi podařilo i objevit a podle barvy pojmenovati naše tři nejvíce a nejnebezpečnější jedovaté houby: muchomůrku zelenou, bílou a závojenku olovovou.*

Tento objev a pojmenování našich opravdu nebezpečných hub podle barvy způsobily, že v posledních letech u nás smrtelných otrav houbami (před r. 1935 velmi častých — v letech 1910 — 1935 zemřelo u nás na otravy houbami na 500 osob), pronikavě ubylo. A otravy houbami u nás by vymizely jistě úplně, kdyby do nauky o houbách, určené pro lid, „nedělali" stále poloznalci, kteří opisují a přemílají staré chybné knížky o houbách a kteří se svou malou troškou jdou hned do mlýna, t. j. jdou hned poučovat lid. Bohužel, že houby jsou jednak „těžké" a tak jsou v nich jejich křiklavé chyby odborníku ihned jasné, jednak opravdu nebezpečné, neboť houby mohou i připravit člověka o život. Zde je proto třeba veliké seriosnosti, veliké znalosti. To by si měli dobře uvážit všichni „znalci", kteří stále se snaží hlásat lidu nauku o houbách a v každé větě, kterou prosloví nebo napíší, činí často životu čtenářů nebezpečné chyby.

Co na př. řeknete tomu, když „mykologický spisovatel", který převzal podivnou cestou jistou moji myšlenku, vede ještě dnes zcela neškodnou muchomůrku citronovou, řídě se sice výše zmíněnými, avšak pro nás a pro skutečnou vědu přes to chybnými autory, za jedovatou. Jiný, chtěje vyhovět oběma stranám (nižší (= naši) i vyšší), říká, že je muchomůrka citronová mírněji jedovatá, než zelená a bílá. Třetí, více nám nakloněný, chtěje vyhovět oběma stranám, říká, že je podezřelá. Není to komické?! Avšak marné snažení: jedna jest pravda a tedy jen jedna věda. *Muchomůrka citronová jest nepochybně neškodná, bez jedu a ten, kdo tvrdí opak, nebo jen část toho, poškozuje mou práci zabrániti otravám houbami, neboť k nim přímo pracuje, odváděje pozornost od hub skutečně jedovatých a tedy skutečně nebezpečných.* Existuje tabule „jedovatých hub", pořízená roku 1935 pro školy a dosud na nich používaná, kde mezi 8 houbami jsou uvedeny vesměs druhy neškodné nebo nejvýše jen nepožívatelné (až na muchomůrku červenou), jimiž nikdo se nikdy neotrávil — sám jsem je všechny jedl — kdežto tři hlavní smrtelně jedovaté a životu lidskému skutečně nebezpečné houby, jak jsem je svrchu uvedl — proti jichž krajní škodlivosti nelze nic namítat — tam vůbec obsaženy nejsou.

Ve výzkumu hub jdeme tedy dnes především za důkladnou prací výzkumnou a za heslem, „houby jako potravina". V tom ohledu může být každému vodítkem můj „Přehled hub", který, přesto že byl napsán již r. 1920 a do tisku upraven r. 1935 (podle něho sestavují se výstavy ČMS a ČČH), jest dodnes knihou moderní, nepotřebující

oprav. Ten dělí na př. čeledi a rody hub: 1. na prakticky velmi důležité, uvádějíce na př. u hub hřibovitých nebo chřapáčovitých téměř všechny jejich druhy, 2. na prakticky důležité, na př. u čirůvky, holubinky atd., přinášeje aspoň jejich všechny důležitější druhy. Konečně 3. vede rody prakticky dosud málo významné (pavučince, plaménky atd.) a zcela bezvýznamné, jako na př. křehůtky, křehutičky atd., jen zcela povšechně, bez udání a vytčení druhů nebo jen s druhy čelnějšími a důležitějšími. Je to prvé rozdělení rodů a čeledí hub podle praktické jejich důležitosti v literatuře vůbec.

Na praktickém výzkumu hub — a to je především dnešní úkol mykologie — pokud se týče jedlosti, chuti, upotřebení, avšak též pěstování, je činno dnes mezi čtenáři a odběrateli ČČH mnoho starých i nových pracovníků, z nichž mnozí bohužel zapomínají publikovat. Napište nám všichni něco ze svých zkušeností v jedlosti, přípravě a konservování hub do příštího čísla. Všichni sdělte svoje nové poznatky!

Dr. Fr. Smotlacha:

Výzkum z genese vyšších hub.

Uvádím zde tři otázky z vývoje hub. Myšlenky zde uvedené, jež mi byly svého času základem k podrobným pracem dosud neuveřejněným, napadaly mne již při mém výzkumu hub hřibovitých v letech 1905—1910, kdy jsem napsal prvou svou vědeckou práci: „České houby hřibovité". Byla vydána nákladem Král. České společnosti Nauk 1910/II.

1. Rod (podrod) Friesia Sm. — klouzky (loupáky) pod borovicí a modřínem.

Podrobnou práci o této otázce mám od r. 1920 in litteris.

Od svého mládí sleduji všechny formy našich klouzků v širším slova smyslu, t. j. loupáků, podmásníků a klouzků, jak rostou pod borovicí a modřínem a zjišťuji tu zvláštní poměr, který jsem sdělil již před lety v Časopise českých houbařů a ve svém „Přehledu hub", že totiž tyto klouzky pod oběma uvedenými stromy se bohatě rozvíjejí, při čemž jako strom starší, původní a základní se jeví tu borovice, jejíž klouzky obsahují všechny základní formy této skupiny, t. j. druhy se závojem, hlavní zástupce klouzek hnědožlutý (B. luteus L.), druhy bez závoje, ale s náhradným „podmáslím" na trubičkách (zástupce B. granulatus L.) a konečně i druhy zcela bez závoje a bez podmáslí (B. bovinus L.), kdežto pod modřínem rozrůstají se klouzky jen jedné této skupiny, t. j. loupáky závojnaté, jež se tu ovšem patrně druhotně pozoruhodným způsobem vyvíjejí, okupovavše modřín skoro úplně. Příroda jako by vykonala svůj pěstitelský pokus ve velkém, davši modřín rodu (podrodu) klouzek (loupák) jako dáváme živou půdu v laboratoři na př. různým bakteriím.

Vzpomeňme si zde na druhy zmíněného podrodu, rostoucí pod modřínem, t. j. na klouzek (loupák) sličný (B. elegans Sch.), světložlutý (B. flavus), žlutavý (flavidus Fr.), slizký (B. viscidus L.), Bresadolův (B. Bresadolae Q.), tridentský (B. Tridentinus Bres.) a dutonohý (B. capives Op.). Zdá se, jakoby loupáky, začavše u borovice, (stejně jako příbuzné slizáky — Gomphidius) přešly během tepelných změn na zeměkouli na mladší modřín, dosud houbami tolik neobsazený, kde se pak mohly tolik rozvinout. Ostatně výchozí středisko modřínu, plné těchto klouzků (loupáků), je teplý kraj jižních Alp.

U skupiny klouzků, rostoucích pod modřínem vidíme vývoj otvůrků trubek širších a širších (vrchol B. cavipes) a zároveň i šupin na klobouku (vrchol rovněž B. cavipes).

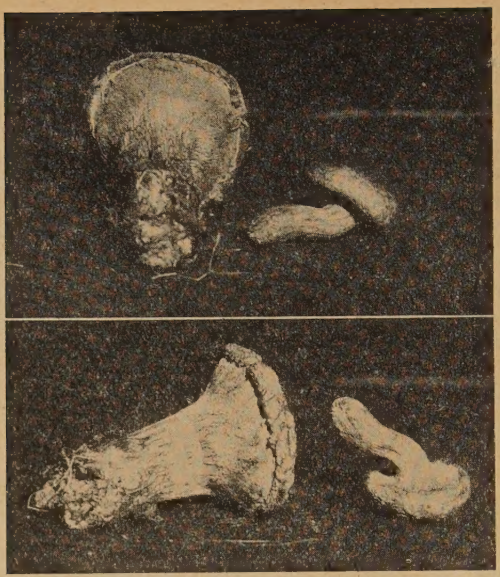

Obr. 2. *Klouzek* či *loupák světložlutý (B. flavus With.)*, který se jednou pokládá za odrůdu klouzku sličného čili oranžově žlutého (B. elegans Schum.), jindy za samostatný druh. Vyznačuje se od typu složitými a na nohu sbíhajícími trubkami. Je to jedlá, chutná houba. Dříve byla pomíjena, avšak dnes vlivem propagace ČČH a našich výstav sbírá se všude v Čechách a na Moravě k jídlu a prodává i na trzích. — Foto Smotlacha, archiv ČČH.

2. Rod slizák (Gomphidius) a houby hřibovité.

(Stručný výtah z práce, kterou mám napsanou od r. 1929 a kterou mi, jako mnohé jiné z těchto let, nebylo možno dosud uveřejnit.)

Od svého mládí sleduji a v ČČH jsem mnohokráte již uvedl spojení a příbuznost mezi rody slizák a hřib, která svědčí tomu, že se rod slizák patrně odštěpil od rodu hřib. Celý rod slizák, patrně svým vývojem mladší nežli rod hřib, roste pod jehličnatými stromy, podobně jako nejpříbuznější a nejpodobnější druhy hřibů. Slizák mazlavý (G. glutinosus Schff.) podobá se slizkým klouzkům se závojem. Slizák skvrnitý (G. maculatus Fr.) roste stejně jako podobný klouzek slizky (B. viscidus L.) pod modřínem. Slizák slizký (G. viscidus L.) roste spolu s klouzkem (podmásníkem) ovčím (B. granulatus L.) stejně jako slizák růžový (G. roseus Fr.) s klouzkem kravským pod borovicí. Vzácnější plodnice slizáku růžového rostou nejčastěji společně s přečetnými plodnicemi klouzku kravského, jako by mělo jedno společné podhoubí. Naší domněnce svědčí i příbuznost a podoba ve stavbě celé plodnice slizáků a hřibů. U slizáku růžového a klouzku kravského jest i zajímavá příbuznost chemická. Kdežto slizák má pokožku klobouku vždycky růžovou, objevuje se podobná růžová barva na klobouku kravském jen za jistých okolností: na prudkém slunci, po usušení, po spaření a pod. Četné zajímavé další podrobnosti (na př. stavba lupenů v rodu slizák upomíná na stavbu vrstvy trubek u rodu hřib) sdělím v podrobné práci.

Stručný závěr: rod slizák (Gomphidius), se svými 4 druhy na sev. polokouli, vznikl z klouzků (Friesia).

3. Jak vznikly houby lupenaté (stručný obsah práce, kterou mám napsanou od r. 1929).

Myšlenka moje, že rod slizák (Gomphidius) je synem rodu hřib (Boletus) řeší zároveň otázku jak vznikly houby lupenaté (bedlovité). Houby bedlovité jsou houby pozdější, jsou to sestry jednodušších hub rouškatých. Vznikly patrně polyfyleticky, t. j. z několika hnízd. Některé z nich vidíme:

1. Rod pstroček (Craterellus) s rouškou hladkou nebo bradavkatou, vyvíjí se v rod lišku (Cantharellus) s rouškou na primitivních, t. j. jednoduchých, žebrovitých lupenech, které u lišky oranžové (C. aurantiacus Wulf.) se vyvíjejí v lupeny zcela podobné lupenům vyšších hub lupenatých, t. j. rodu strmělka (Clitocybe).

2. Z rodu lošák (Hydnum) vyvinuly se houby s lupeny i jak vidíme v rodě bránovitka (Irpex).

3. V chorošovitých (Polyporaceae) je to lupeník (Lenzites) a síťkovec (Daedalea).

4. U hub hřibovitých ukazuje na vznik lupenatých klouzek kravský (B. bovinus L.) a hřib dutonohý (B. capives Opat.). A konečně je tu pravděpodobný vznik lupenatého rodu slizák — Gomphidius z klouzků — Friesia.

Rudolf Beneš:

Dvě nové variety klouzku kravského.

(Boletus bovinus L. var. moravicus n. v. et var. luteoporus n. v.)

Deux variétés nouvelles de Boletus bovinus L.

Jsa biologicky vázán na jeden strom — borovici — jest Bol. bovinus L. vyhráněným, ustáleným, snad nejméně proměnlivým příslušníkem svého rodu. Boletus mitis (Pers.) Krombholz (Persoon: Mycol. Eur. II. p. 129; Krombholz: Naturgetreue Abb. H. 5. p. 10, tab. XXXVI. fig. 8—11) jest dle některých mykologů identický s B. bovinus L. (Dr. Velenovský, Dr. Smotlacha*)). Avšak Dr. Kavina, který jej zná z několika lokalit (Mělník, Kokořín, Jablkynice, Mcely [Nymbursko], Kežmarok, Užhorod, Turja Remeše), označuje jej jako vzácnou podhorskou varietu, lišící se od typu žlutými rourkami o ústí šedohnědém až olivově rezavém a dužninou na řezu růžovějící. (Atlas hub str. 86.)

Formu této varietě velmi blízkou sbíral jsem v září 1934 ve Žďárských horách za svého pobytu v městečku Německém, moravském letovisku a středisku zimních sportů Horácka (severně od N. Města). Nalezl jsem tu bohatou kolonii klouzku kravského, zřejmě od typické formy odlišného, shodného (p. p.) s var. mitis (Krombh.) Kavina, až na to, že ústí rourek byla v partii kolem třeně sírově žlutá, bledožlutý, často nápadně kratičký třeň vždy po jedné straně krvavě skvrnitý a hnědožlutá dužina na řezu zvolna zelenala. Mladší, drobné plodnice připomínaly Bol. piperatus Bull., avšak dužina nepalčivá. Několik plodnic zaslal jsem tehdy na pražskou výstavu.

Upozorňuji moravské a zvláště brněnské mykology na tuto zajímavou formu. Nechť slove var. moravicus Beneš. Lokalita: příkop silnice v lese mezi Rokytnem a Německým (po pravé straně ve směru k Německému) a sice v úseku mezi lesní hospodou a cestou, odbočující se silnice vpravo ku Chobotteckému dvoru. Opodál stála mladá borovice černá (Pinus nigra.) Nadmořská výška cca 750 m, podklad rula.

Moravské hřiby tvoří zřejmě přechod od variety mitis (Krombh.) Kavina k varietě, kterou jsem pozoroval o 6 let později na Nymbursku a kterou označuji jako var. luteoporus. Zde podrobná diagnosa mnou sbíraných exemplářů:

---

*) Smotlacha praví (Čas. č. houbařů roč. II. str. 32.), že Persoon — Krombholzův B. mitis jest jen nevyvinutou formou bovinus s drobnými otvůrky, vyvolanou náhle nastalým suchem.

BOLETUS BOVINUS L. VAR. LUTEOPORUS BENEŠ. Celkový habitus — velikost a tvar plodnice — úplně shodný s typem, jak z připojené kresby dobře patrno. Drobné plodnice opět připomínající B. piperatus Bull. S počátku mírně klenutý klobouk, na okraji úzce podvinutý a ostrý, později plochý až prohloubený a nepravidelný, dosahuje 4—10 cm šířky, je žemlově žlutý až pleťově načervenalý, v stáří červenavě nahnědlý, za vlhka mazlavý, suchý, trochu lesklý, hladký, gumovitě pružný, s pokožkou neloupavou. Rourky žluté, poměrně krátké, avšak přece dle velikosti plodnice až 8 mm dlouhé, přirostlé, až trochu sbíhavé, ústí živě žlutá, veliká, protáhle hranatá, přehrádkovaná, negyrická, ostrého kraje, paprskovitě řazená, porušením velmi zvolna slabě zelenající. Třeň válcovitý, někdy dole zúžený, poměrně krátký, ½—1½ cm tlustý, hnědožlutý, v stáří v dolní polovině červenohnědý, často po jedné straně jako krví potřísněný (viz varietu moravica —!). Dužina v klobouku bledožlutá, v horní části třeně žlutá, v dolní červenohnědá, za vlhka zvolna dosti sytě modrající, v horní (žluté) části třeně zelenající. Chuť mírná.

V mikroznacích shoduje se s typem: spory nepravidelně válcovitě eliptické, k stopce stranou stažené, nažloutlé, veliké 8—10.5/3.5 mmm (typický bovinus má výtrusy maličko širší, 8—10.5/4 mmm). Basidie kyjovité, 22/5—7 mmm, cystidy hojné, válcovité nebo táhle kyjovité, 35—40/4—6 mmm, s hnědým obsahem, nahloučené v isolovaných skupinách.

Písčité vřesoviště (diluviální písky a štěrky na opuce) v borovém mlází s břízkami nedaleko rybníka Jívového u Loučeně na Nymbursku počátkem září 1940 ve společnosti formy typické. Několik plodnic zaslal jsem na pražskou výstavu a dokladové exsikáty mám uschovány. Originální kresbu viz na obr. 3.

Ku podivu i na tomto stanovisku rostla poblíž borovice černá. Snad jen náhodně. Zjistil jsem totiž tuto varietu také na místě od ní tak vzdáleném a ujetou cestou odděleném, že o příčinné souvislosti (symbiosa) možno pochybovati. Jde-li tu o varietu, podmíněnou poměry ekologickými, pak spíše než vlivy edaphické uplatnily se zde extrémní klimatické poměry onoho výjimečně chladného a deštivého roku.

Žlutý klobouk, žluté, poněkud sbíhavé rourky, živě žluté póry a v mládí ostrý okraj klobouku mohly by snad méně zapracovaného svésti k domněnce, že jde o některý druh širší veřejnosti málo známého rodu Gyrodon Opat. Avšak dlouhé, jen nepatrně sbíhavé rourky, veliká, hranatá, složená, negyrická ústí a zcela jiné výtrusy příslušnost k tomuto rodu zcela určitě vylučují.

GYRODON LIVIDUS BULL. á G. RUBESCENS TROG, druhy, které jedině by mohly přijíti v úvahu, mají trubky překratičké (2—3 mm), po třeni hluboko sbíhavé, ústí drobounká a gyrická, okraj klobouku velice tenký, ostrý a podehnutý. Gyr. lividus Bull., který je mi z autopsie znám již deset let**) (podám o něm zprávu v některém z příštích čísel t. l.), má výtrusy široce nesouměrně eliptické až skoro kulovité, malinké, jen 5/4 až 6/4.25 mmm. (Viz obr.) Ricken udává falešně výtrusy. Stejné výtrusy má podle Velenovského také Gyr. rubescens Trog. Oba odlišuje od naší variety i stanoviště: vlhké olšiny.

GYRODON STEJSKALI BRES., dle Velenovského identický s nedostatečně popsaným Friesovým Gyr. sistrotrema, nepřichází vůbec v úvahu, neboť, jak týž autor poznamenává ve svém obsáhlém díle „České houby", velice připomíná Bol. badius Fr.: klobouk sytě a tmavě hnědý, matný, suchý, třeň až 3 cm tl. a často napuchlý, ústí rourek přemalinká, nejvýš labyrinticky laločnatá a výtrusy veliké, dlouze válcovité, 12—15 mmm. Kavina (1. c.) považuje jej za subspecii Bol. badius Fr.

**) Viz Č. Č. H. XIII. str. 131.

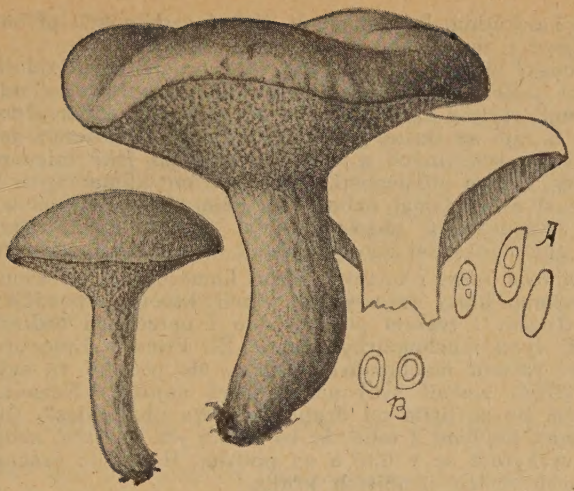

Obr. 3. *Boletus bovinus*, L. var. *luteoporus* Beneš, *klouzek kravský*, odrůda žlutotrubká, A) Spory téhož, B) Spory Gyrodon lividus Bull. (Poměrná velikost ve zvětšení 1000krát.) — Originál Benešův, archiv ČČH.

S GYRODON PLACIDUS BON. nemůže naše houba vůbec být zaměněna: má klobouk bílý, ústí rourek až karmínově červená a velmi krátké rourky. („Mehr flache Gruben als Röhrchen", Ricken, Vademecum No 1451.)

Přijmeme-li Kavinovo pojetí Bol. mitis (Pers.) Krombh., pak existují tři variety klouzku kravského, z nichž var. moravicus Ben. a var. luteoporus Ben. jsou velmi výrazně charakterisovány. A tak nutno názor o neproměnlivosti B. bovinus L., vyslovený v úvodní větě tohoto pojednání, přece jen korigovati.

V. Melzer:

Dvě nejnebezpečnější muchomůrky.

Nebezpečné proto, že jsouce celé bílé, snadno mohou býti sebrány místo žampionu a způsobiti smrtelnou otravu. Jsou to dvě blížence, které systematikové dlouho nevěděli, jak v systemu umístiti. Jedni je spojovali s muchomůrkou zelenou č. hlíznatou v jediný druh, jiní z nich udělali dva samostatné druhy — muchomůrku jarní (A. verna) a muchomůrku jízlivou (A. virosa) — jiní opět neviděli mezi nimi žádného specifického rozdílu a sloučili obě dvě v jednu, kterou brzo nazývali muchomůrkou jarní, brzo muchomůrkou jízlivou a nebo konečně označovali obě společným názvem muchomůrka bílá (A. alba), aby tak lépe vynikl rozdíl mezi nimi a muchomůrkou zelenou, což pro praxi je jistě důležito. Často i týž autor, na př. Quélet, několikráte změnil svůj názor na příbuzenské vztahy obou hub a tedy i jich zařazení v systemu.

Dnes, jistě že zásluhou monografických zpracování muchomůrek, jaké provedli na př. ve Francii Gilbert (r. 1918), u nás R. Veselý (1933), v Říši Jul. Schaeffer (1940), ustálil se (aspoň prozatím) názor, že obě muchomůrky jsou sice blízce příbuzny základnímu druhu, t. j. muchomůrce zelené č. hlíznaté (Amanita viridis Pers., č. phalloides Fr.), ale v nestejném stupni příbuzenství a to tak, že much. jarní

jest albinosní odrůdou, kdežto much. jízlivá vzdálenější příbuznou, poddruhem, subspecií jmenované muchomůrky zelené.

Příbuzenské vztahy u hub jsou však pojmy velmi relativní a celkem na tom málo záleží, považuje-li kdo tu nebo onu odchylku od typu za formu, varietu nebo konečně za subspecii, když přece o dědičnosti znaků u hub se dosud přímo přesvědčiti nemůžeme, jak je tomu na př. u rostlin semenných a tudíž nevíme, do jaké míry přičísti odchylné znaky vlivům dědičnosti, nebo vlivům klimatickým či oekologickým. Tím si hlavu lámat nebudeme; nám jde především o to, jsou-li mezi výše jmenovanými muchomůrkami takové rozdíly, abychom je postřehli a obě houby od sebe rozeznali. A takové rozdíly tu jsou.

Muchomůrka jarní (Amanita verna Lamarck) celou svou postavou, svým kloboukem, který je v mládí téměř kulovitý, později vyklenutý i hladkým třeněm i tvarem pochvy, ano i netečností dužiny k fenolu více se blíží typu muchomůrky zelené. El. Fries v Epicrisis (1836) ji považoval za varietu muchomůrky jízlivé, ale později ve svých Hymenomycetes (1874) změnil svůj názor, když napsal: „Neznám jediného znaku, kterým by se lišila od druhu Amanita phalloides". Říká-li se jí „jarní" (verna), neplyne z toho, že by rostla jen na jaře, naopak častěji než z jara vyskytuje se v létě a na podzim. U nás je vzácná, hojnější je v listnatých lesích jižnějších krajin.

Muchomůrka jízlivá (Amanita virosa Fr.) liší se od předcházející hlavně tvarem klobouku, který je v mládí špičatě kuželovitý (asi jako Hygrophorus conicus), později zvonovitý nebo klenutý s tupým hrbolem (bradavkou) na temeni. Třeň nápadně štíhlý, jemně pýřitý, později trhající se v podélná vlákna nese roztřepený, chabý, snadno pomíjivý prsten a vězí ve vysoké, úzce přitisklé pochvě. Lupeny jsou užší než u předešlé, na ostří zpravidla vločkatě brvité, podobně jako i kraj klobouku, který rovněž často nese třásnité stopy po pleně (závoji). Dužina klobouku i jeho pokožka nabíhá sodným louhem — jak píše Jul. Schaeffer — do sytě citronové žluti, čemuž prý tak u jiných bílých muchomůrek není. Údaj ten třeba ještě přezkoušeti, aby se zjistilo, je-li tato reakce znakem stálým.

Tato muchomůrka roste ve vlhkých listnatých, jmenovitě bukových, ale i smrkových lesích Evropy i Severní Ameriky, na štěstí vzácně. U nás sbírána celkem vzácně (Smotlacha: Kluky, Kersko, Jirny atd.). Byla nalezena i ve Švýcarsku a na mnohých místech v Říši, na př. i v sousedním Bavorsku.

Američtí houbaři ji nazývají vzletně „Destroying Angel" — anděl zmaru — a velmi před ní varují. Myslím však, že nedělají přísného rozdílu mezi oběma blíženkami, ale označují tímto poetickým jménem všechny bílé jedovaté muchomůrky vůbec, tedy i následující, která se důstojně řadí k oběma předcházejícím a jest i u nás mnohem častější.

Myslím totiž bílou formu muchomůrky hlíznaté (Aman. phalloides f. alba), jejíž běl není nikdy čistá a kterou mnozí považují za pouhý odbarvený exemplář zeleného typu, ať už její bílý klobouk je zakalen, hlavně na temeni, odstínem šedým nebo slabě olivovým (f. alba Vitt.), nahnědlým (f. bicolor Roum.), nebo nažloutlým (f. ochroleuca Forq.). A mají pravdu, neboť co do krutých účinků nezůstává pozadu za svými sněhově bílými příbuznými.

Celá tahle společnost vyznačuje se dobře vyvinutou, často nápadně širokou, volnou, nebo naopak přitisklou pochvou, jež je dobrým výstražným znamením pro houbaře, sbírající žampiony. Ti nechť dobře si vtisknou v paměť výstrahu: „Varujte se hub s pochvou" — po americku řečeno — hub s „pohárem smrti" (death cup)!

*

Dodatek. V příštím čísle přineseme několik jednoduchých chemických reakcí, které slibují jednak usnadniti určení některých bílých muchomůrek, jednak přispěti k poznání jich příbuzenských vztahů.

Pozn. red.: Pro praktického houbaře, který dlouho naše lesní houby sbírá a studuje, je dvojakost jedovaté muchomůrky bílé dobře známá, neboť jsem o ní psal již v ČČH. Já sám sbíral jsem za svého života obě několikrát a několikráte jsem je dostal na svoje výstavy. Pravá muchomůrka bílá, rostoucí samostatně a v celku velmi vzácně v našich tmavších, vlhčích a humosních lesích smrkových a bukových, je nápadná svou bělostí, svým kůželovitým kloboukem a dobře odlišná od formy druhé. To jsem ostatně již napsal a na svých přednáškách vysvětlil několikráte. Článek kolegy Melzera doporučujeme všem čtenářům, aby si jej dobře zapamatovali. Jedovaté houby musí se znát důkladně.

Název „verna", týká se teplé Francie, kde houby u nás letní, rostou často i na jaře. Sm.

F. Šmarda:

Cudonia circinans (Pers) Fr. — Přilbovka okrouhlá.

Podřád hub terčoplodých (Discomycetes) je nejméně prozkoumaná skupina hub. Svědčí o tom 1.000 nových druhů prof. Dr. J. Velenovského, popsaných v „Monographia Discomycetum Bohemiae", základním díle v tomto oboru světového významu. Prof. Velenovský popisuje zásadně jen ty houby, které měl sám v ruce a tak je na nás, mladších, abychom zjistili a popsali druhy u nás rostoucí, které se mu do ruky nedostaly.

Obr. 4. *Cudonia circinans* (Pers.) Fr. — *přilbovka okrouhlá.* Též ukázky z mikroskopie plodonosné vrstvy, zejména vřetenovitě kyjovitých vřecek a srpovitě ohnutých parafys. — Originál Šmarda, archiv ČČH.

Jednou z nich je Cudonia circinans Fr. Dr. R. Picbauer ji uvádí od Netína na Mor., dále ji sbíral u Karlovy Studánky (Karlsbrunn) pod Praděd em a v jehlič. lese u Tatr. Lomnice na Slovensku. Prof. Macků vyobrazuje Cudonia circinans pod názvem Cudoniella aquatica v Českém houbaři pod čís. obr. 264, vydání III., rok 1924 (viz čl. R. Beneše v ČČH., roč. 16, str. 117).

Uvádím popis a vyobrazení podle originálu. Plodnice kloboukatá, s centrální stopkou, masitě pružná, 4 cm vysoká. Tvarem při prvním

spatření připomíná patyčku rosolovitou (Leotia gelatinosa Hill.), která je však rosolovitě chrupavčitá. Plodná část má tvar okrouhlého klobouku. Klobouk 1—1.5 cm šir., mělce mozkovitě zprohýbaný, okrový, okraj podvinutý, z části až ke stopce přiložený. U mladých plodnic povrch klobouku hladký, nepravidelně polokulovitý. Klobouk za vlhka mírně lepkavý, pružný, dužina masitá.

Třeň 3 cm vys., 3 mm šir., mírně zakřivený, nahoře poněkud smáčklý, dolů pozvolna zúžený, chrupavčitě pružný, na řezu vatovitý, bílý, při basi dutý. Barva stopky světle červenohnědá (u ml. exemplářů pleťová), dole tmavší, celkem světlejší než klobouk. Stopka přechází v klobouk mělkými, krátkými žebry.

Vřecka vřetenovitě kyjovitá, 114 mikronů dl., 9 šir., parafysy srpovitě ohnuté 1.5 mikronu šir., výtrusy úzce válcovité, k basi zúžené, na koncích zaoblené, mírně prohnuté, vyplněné četnými kapkami, velikost 33/3 mikronů.

Nalezitště: Údolí Chlébského potoka mezi obcemi Chlébské a Černovicemi na svahu Sýkoře u Tišnova. Ve smrkovém lese asi 60 let starém na zemi v jehličí, houfně, jednotlivě i v trsech, ve společnosti lišek obecných (Cantharellus cibarius Fr.), 16. VIII. 1940, cca. 500 m.

Poza. red.: Hubku jsem několikrát sbíral v hustých vlhkých lesích smrkových u Nového Hradce Kr. Sm.

Jaroslav Sobotka:

Uprostřed čarodějného kruhu hub.

Na svých toulkách přírodou houbař často se zastaví u čarovného kruhu hub. Posaďme se na chvíli do středu takového úplného kruhu hubného a oddejme se myšlenkám, k nimž nám toto neobvyklé místo dává popud.

Rozhlížím se dokola a vidím všude houby v řadě. Jaký to zajímavý a pozoruhodný pohled! Tu ve středu kruhu zapadlo kdysi (jak dávno je tomu?) drobnohledné živé zrno hmoty, donesené větrem, vodou neb jinak. Padlo na úrodnou půdu s příznivými podmínkami, vzklíčilo zaléváno deštěm, zahříváno sluncem a krmeno živinami půdy. Drobnohledné vlákno mycelia počalo se rozlézati půdou radiálně na všechny strany, hlavně ve směru horizontálním. Po čase, když zmohutnělo, počalo nasazovati plodnice (malé čarovné kruhy) a na nich dávalo vznikati drobným živoucím zárodkům, úplně podobným tomu mikroskopickému zrnku, z něhož to vše vzalo svůj původ. Tak prorůstala vlákna substrátem rok po roce dál a dál od své kolébky ve středu kruhu. Zatím co nová podhoubná vlákna na jednom konci v plné síle bujela a dál diametrálně od středu pronikala, starší na druhém konci blíže středu hynula, vyčerpavši půdu a přinesši svůj plod.

Tak se děje stále rok za rokem. Každoročně jde život hubný živelně kupředu a jsou-li na všech stranách podmínky stejné, rozrůstá se mycelium v kruhu, tvoříc kruhový prsten, složený z mnoha vláken, jež však jsou jedno tělo, jedno individuum rostlinné. S myceliem v jeden celek jsou srostlé plodnice čarovného kruhu.

Nabízí se tu přirovnání s kaménkem spadlým na hladinu rybníka, od něhož se šíří kruhové vlny na všechny strany, vrch a důl. Zrnko výtrusné, toť onen kamének. Vrchem vlny je tvorba růstových kruhů hub, důl vlny představuje dobu, v níž podhoubí odpočívá, udržujíc latentně hubný život nebo sbírá živné síly ke tvorbě plodnic čarovného kruhu.

Našim očím skryté rozrůstání podhoubí v určité hloubce pod povrchem půdy neděje se nahodile, jak již ukazuje často pravidelný růstový kruh plodnic, ale tušíme, že řídí se zákonem paprskové tendence rozšiřování mycelia.

Nastanou-li nebo se vyskytnou někde v substrátě překážky, rychlost pronikání podhoubí v těch místech se zmírní neb zastaví, zatím co v jiných místech postup vpřed je normální. Tak dochází k deformaci pravidelného růstového útvaru, na příklad kruh se změní v nepravidelnou křivku. Narazí-li vlákna na skálu, močál neb jinou nepřekonatelnou překážku, původní růstový útvar se roztrhne a pak nalézáme neúplné kruhy neb otevřené křivky. Roztržení hubného útvaru nahodilými překážkami může býti vícenásobné a pak se setkáváme v přírodě jen s oblouky a pruhy růstovými, které dále rok co rok pokračují ve svém postupu vpřed. Tak si můžeme vysvětliti vznik pouhých houbových pruhů a oblouků. Směr postupu oblouku vpřed by nám v některých případech mohl prozraditi směr umístění místa, kde vzal oblouk svůj počátek z malinkého výtrusu. Nemálo zajímavé jest pátrati v okolí pruhu po ostatních zbylých částech původního, kdysi úplného růstového útvaru. Nebývá to často úspěšné. Z mírně zakřivených oblouků neb již téměř rovných pruhů hub možno souditi, že tu jde o zbytky velmi starých kruhů o velmi značných poloměrech.

V Dol. Lažanech, dne 31. III. 1941.

Dr. Robert Vávra:

Které houby jsem sbíral na jaře 1942.

Letošní jaro bylo pro vývin hub dosti příznivé. Z počátku jara se vyskytovaly ještě houby zimní, jako penízovka zimní, Collybia velutipes Curt., březnovka, Limacium marzuolum Fr., ohnivec zimní, Sarcoscypha hiemalis Ber., houstnice obecná, Sarcosoma globosum Sch., pak objevily se smrže, chřapáče a později májovky a koncem jara přecházíme již do letních hub. Druhů vyskytovalo se celkem hojně, nikoliv však ve velkém množství.

Sbíral jsem letos na jaře tyto houby: Dne 7. května na naší zahradě ve Střešovicích pod dřevěným plotem kalichovku venkovskou, Omphalia rustica Fr. Dne 17. května v Sedlici u Blatné sbíral jsem zvonovky jarní, Nolanea erophylla Fr. a ještě dva jiné druhy zvonovek, které jsem však, nemaje po ruce literatury, nemohl určiti; propadly rychle zkáze.

Na exkursi Č. M. Sp. do Roblína dne 4. května sbíral jsem ušíčko černé, Otidella nigrella Pers. a hlízenku sasankovou, Sclerotinia tuberosa Hdw., dne 10. června na Karlštejně — Srbsku pod vodopádem na lesním kompostu 6 velkých a vrstelných plodnic pečárky vzácné, Psalliota perrara Bres. Jedl jsem je druhého dne v polévce poprvé a musím potvrditi jejich výtečnou chutinářskou pověst! Mimo to jsem našel poblíže tohoto místa asi 10 plodnic penízovky dubové, Collybia dryophilla Bull.

Majitel boudy pod vodopádem p. Kubrycht mně sdělil, že smrže tam rostly letos dosti hojně a ještě den předtím, 9. května, našel u vodopádu veliký exemplář smrže jedlého žluté formy, asi 40 cm vysoký (Morchella esculenta var. fulva Fr., viz Smotlachův Přehled hub, str. 124).

Dne 14. června sbíral jsem prvou pečárku obecnou, Psalliota campestris L. v Šárce v pěkném exempláři.

Z chorošů letos na jaře scházel skoro úplně choroš sírový, Polyporus sulphureus Fr., jinak v okolí pražském velmi hojný (Šárka). Viděl jsem jej jen v polovině června u rybníčku v sadech Vrchlického na starém platanu. Z ostatních chorošů objevil se 14. června na Petříně choroš plochý, P. applanatus a na vrbách v Šárce jako každého roku choroš ohnivý, Fomes igniarius, pak na pařezech březových lupeník březový, Lenzites betulina L. a na pařezech dubových síťkovec dubový, Daedalea quercina L. Kromě toho ještě jsem našel zvláštní formu choroše osmahlého, plochou, šedožlutou, upomínající na choroš

páskovaný, byl to P. (Gloeoporus) adustus tegumentosus Vel. (Pilát: Houby chorošovité, Atlas hub evropských Tab. 79.)

Mirko Svrček:

Volvaria volvacea Bull. — Kukmák sklepní.

O loňských prázdninách nalezl jsem 11. srpna 1941 jeden exemplář této houby na zajímavém stanovišti v Prudicích u Tábora; rostla ve stavení, ve vlhkém rohu v síni za dřevěným džberem s vodou. Popis nalezeného exempláře je následující: Klobouk 3 cm v průměru, slabě masitý, mírně sklenutý, suchý a měkce hedvábitý, nečistě bílý s tmavými, ke středu směřujícími vlákénky. Třeň málo delší průměru klobouku, necelých ½ cm tlustý, bílý a jako klobouk hedvábitý, na spodu s širokou, několikacípou pochvou. Pochva je na vnitřní straně bílá, na vnější hnědá, se zbytky země (v tomto případě též s rozdrolenou maltou). Lupeny od třeně typicky odsedlé, dosti husté i vysoké, nejprve bílé, později růžové. Dužnina bílá, stuchlinou páchnoucí. Výtrusy eliptické, růžové, 6—8 mmm. Nejedlý.

Obr. 5. Jedna z našich nejjedovatějších hub *závojenka olovová (E. lividum Bull.)* vyrůstá na těžších půdách v našich listnatých lesích, zvláště v teplejších krajích Čech a Moravy, často v celých hejnech a pruzích. Podobá se v mládí četným jedlým houbám, zvláště též hřibu obecnému a způsobuje proto otravy. Tento obrázek vzat jest z časopisu „Zeitschrift für Pilzfreude", archiv ČČH.

Tento dosti vzácný druh vyznačuje se drobností a širokou, nápadnou pochvou. Zajímavý je též svým výskytem ve sklepích, vlhkých místnostech neb sklenících s dostatkem vlhka.

František Kminek:

Moje mykologické hlášení — „májové hřiby" na Novopacku.

S přítelem panem Ant. Šimkem z Vlkova u Nové Paky vyšli jsme si v sobotu odpoledne — 30. 5. — na houbařskou vycházku. Šli jsme jehličnatými a smíšenými lesy na Zlámaninách do listnatého lesa Jahod-

nice. Ačkoliv jsme dosti bedlivě pozorovali, zda někde nás pozdraví pěkný klobouk houby — mimo několika zaschlých a černých plodnic hub z podzimu 1941 — nebylo v těchto lesích houby k nálezu.

Šli jsme dále pěšinkami a mezemi mimo obec Českou Proseč do lesů na jihovýchodním svahu Kumburku. V lese zvaném Horka v revíru kumbursko-syřenovském čekalo na nás houbařské štěstí. Les není starý, mladé smrky a borovice tam rostou, země je pokryta křemitým permským pískem a jehličím borovic a smrků. Tam dva pěkné klobouky plodnic hřibů borových se na nás smály a třetí zvedal jehličí. Celé odpoledne jsme hledali a teprve o páté hodině se na nás houbařské štěstí usmálo. Každý houbař jistě plně pochopí, jak radostně jsme hříbky pozdravili: „Pán Bůh požehnej!" Tento pozdrav je starým a jistě krásným houbařským zvykem v našem kraji. Vždyť houby jsou také dary a požehnání Páně v lese — jako všechna ostatní úroda lesů, polí, luk i sadů.

Můj milý přítel, povzbuzen sobotním nálezem, vydal se sám též v neděli — 31. 5. — na houbařskou vycházku. Vyšel ráno o 6. hodině směrem východním od Vlkova přes obec Studénku do lesů valdovsko-pustoprosečských. Nad obcí Valdovem v borovém lese — porost borovice a smrk — u lesní pěšinky na úplném výsluní v písku a jehličí mezi křemeny sbíral můj přítel velké plodnice hřibů, které posílám k prostudování. Je jisté, že tyto plodnice hřibů vyrostly již v minulém týdnu. Nebyly do té doby spatřeny okem houbaře a teplé slunko vyprahlo jim barvu povrchu kloboučků.

Mám za to, že jde o druh hřibu borového, neboť nedaleko ve stínu byla nalezena plodnice hřibu borového tmavě hnědá, polozavinutá dosud, kterou také posílám. Přesto rád zvím, zda moje určení je správné, nebo zda je to některá jiná odrůda nebo druh hřibu. Tož vyrostly opravdu v máji.

Též moje bývalá žákyně, dcerka strážníka trati, podala mně zprávu, že její otec při pochůzce trati — (Stará Paka — Chlumec nad Cidlinou) — našel krásnou menší plodnici hřibu borového pod borovicí. Houbu ukryl pod větévkami a při pochůzce příští den plodnice byla mnohem větší.

Lesy, o kterých se zmiňuji v této své zprávě, prostírají se v krásném oblouku od západu přes jih k jihovýchodu od města Nové Paky.

Pozn. red. Děkuji našemu spolupracovníkovi za zásilku krásných plodnic hřibu májového, který je dokladem správného regionálního výzkumu, jenž začíná nejdůležitějšími a nejvýznačnějšími houbami. Je to opravdu jarní forma hřibu borového (B. pinicola Vent.), který se objeví se v kalendáři houbaře ještě jednou, t. j. na sklonku podzimu. N. Paka je vzácné středisko houbařů, čtenářů ČČH. Sm.

Jaroslav Sobotka:

Význam víceletého pozorování plodnic jednoho druhu hub z téhož mycelia.

V mykologii jsou jisté práce, pro další vědecké zpracování cenné, které by mohl konati velmi mnohý houbař při troše vytrvalosti a zájmu o věc. Je to na př. každoroční podrobné pozorování plodnic téhož druhu hub z téhož naleziště (mycelia), prováděné po řadu let (čím déle tím lépe). Opírá se to o zkušenost stále potvrzovanou, že houby rostou po mnoho let na témže naleziští. Má tu význam popis a případná kresba i všech nejmenších podrobností. Zvláště těmto drobným znakům nutno věnovati potřebnou péči a stopovati, zda se vyskytují každoročně, nebo jestli jejich výskyt kolísá a po příp. na čem to

závisí. Ještě cennějším by bylo současné pozorování téhož druhu z několika nalezišť v kraji a srovnávání plodnic konané opět po více let. Takováto práce má svůj význam: zjistí se stálost, resp. měnlivost znaků za různých ekologických, povětrnostních a jiných poměrů. Pozorování ta mohla by přispěti k rozluštění někt. sporných a nejasných věcí, po příp. potvrditi a ověřiti známé neb tušené skutečnosti. (Tak na př. variabilita velikosti spor závislá na počasí (teplotě). Edafické, klimatické a j. formy, považované za jiné druhy.)

Místo nálezů na nalezišti je vhodné označit očíslovanými kolíky, aby byla jistota, že sbíráme houby z téhož mycelia. Kde nelze lokalitu okolíkovat, tam je na př. možno označit 2 stromy a vzdálenost místa růstu od nich na cm přesně změřit a učinit si o tom náčrt a zápis.

Současně se zjistí během několika let jak podhoubí substantem prorůstá a postupuje.

Náhodou v bezprostřední blízkosti mého bydliště roste po několik let opětovně druh Psalliota foetens Sm. Příležitosti bylo využito k pozorování a zapisování tohoto druhu, jak výše uvedeno. Pokud možno činiti závěry, je zajímavé, jaké podrobnosti, některé pro druh asi necharakteristické, ale pouze okolnostmi lokality podmíněné, se každoročně znovu objevují. Plodnice pečárky zápašné z tohoto naleziště zachovávají většinou po léta též drobné, snad obecně pro druh neplatné, znaky (viz ČČH XVII. 92). Na př. v mládí válcovitý klobouk na výšku příčně stažený (viz obr. tamtéž); rozložené kl. mají opět nízkou, širokou a tupou vyvýšeninu; hedvábně lesklé třeně jsou dole zase stlustlé až hlízovité a některé opět nízce hrbolaté; vyskytují se zase široce rozeklané, dvojčepelné prsteny.

Upozorňuji na tuto věc se žádostí, aby naši čtenáři sdělili redakci t. časop., jestli pozorovali na houbách svých nalezišť také takové podrobnosti (tedy za jiných poměrů).

Nepřekvapuje udržování (snad dědičnost) vyhráněných druhových znaků, ale trvání podřadných znaků, vázaných asi jen na naleziště, znaků, které na jiných nalezištích pravděpodobně nenalézáme, je pozoruhodné. Ukazuje to na velkou plastičnost hub.

(Poznámka: Bylo by zajímavé zjistit, zda příbuzný druh Psalliota arvensis Schff. nese někde podobné drobné znaky.)

Dr. F. Smotlacha:

Houby Čech a Moravy.

Houby Čech a Moravy čili houby středoevropské jsou velkou většinou houbami evropskými, ba světovými. To jsem zjistil nejen studiem z literatury, nýbrž hlavně svým vlastním výzkumem, který jsem konal po řadu let o prázdninách téměř v celé Evropě. Nenašel jsem totiž nikde, ač jsem sbíral houby ve všech hlav. krajích Německa, Švýcarska a býv. Polska, avšak mimo to i v Italii, Francii, Belgii, Holandsku, Anglii, Dánsku, Švédsku, Rusku atd. žádné význačnější odchylky od našich hub, leda v tom, že některé druhy u nás vzácné a případně i slabšího vzrůstu, jinde bývají hojnější a bujnější, což je ostatně zjev, který můžeme pozorovati i v některých krajích u nás. Tak na př. hřib kaštanový (B. castaneus Bull), který u nás je jen vzácný a menšího vzrůstu, rostl v bývalém vých. Polsku a na Volyňsku mnohem hojněji a měl tu i velké plodnice. Jinak se houby všech Štěchto zemí od sebe daleko méně odchylují, nežli jejich rostliny jevnosnubné nebo na př. ptactvo, hmyz a pod. V Čechách a na Moravě, díky jejich ústřední zeměpisné poloze, bohatství a rozmanitosti půdy a rostlin zelených, lesů, luk a sadů, rostou houby celé Evropy, t. j. houby evropského východu i západu, severu i jihu. Odchylky jsou nevelké

a to hlavně v teplých krajích Evropy (pásmo subtropické) a na březích moře, jež nám schází. Avšak houby evropské a tedy také česko-moravské, jsou většinou, až zase na houby tamních krajů teplých (subtropy a tropy) a přímořských, také v podstatě houbami celé střední a severní Asie (Sibiř, Čína) a Sev. Ameriky. Kdo se tedy naučí dobře u nás houby znát a sbírat, ten může je bezpečně sbírat i na větší části celé severní polokoule.

Obr. 6. *Bedla hnědožlutá* čili *Friesova (L. Friesii Lasch.)* jest jedlá, hnědožlutá, šupinatá, hubka s bílými lupeny, která roste porůznu dosti vzácně v Čechách a na Moravě, v zahradách, sadech a pod. Na př. každoročně vyroste mi v srpnu přímo na mé pokusné zahradě na Zámečku u Hradce Králové. — Archiv ČČH.

Jak si to vysvětlíme? Jistě jednak tím, že zelené rostlinstvo, s nímž většina velkých hub úzce souvisí, je aspoň ve svých rodech všude v mírném pásu stejné, při čemž na př. různé druhy borovic, smrků, dubů a p. mají až na malé odchylky tytéž houby, jako jejich druhy u nás rostoucí, jednak proto, že houby (každá plodnice) mají miliony, ba dokonce snad miliardy výtrusů, které většinou jsou větrem roznášeny po celé zeměkouli, což způsobuje, že značná část našich hub roste také ve všech dílech zeměkoule (v tropech a subtropech, aspoň na horách a horských vrcholech, podnebím odpovídajících pásu mírnému).

Dr. F. Smotlacha:

Moje mykologická zahrada zachránila opět pražskou výstavu.

Jak jsem jinde napsal, zachránily letošní výstavu hub hlavně lesy královéhradecké a spolu s nimi i Kersko a les Jirna-Klánovice-Ouvaly. Vyrostly zde totiž i za sucha koncem srpna a do konce září na tamních mechovinách houby vlahomilné a ty spolu s houbami suchomilnými sta-

čily, aby výstava hub aspoň částečně byla čerstvými houbami ve svém základu i průběhu opatřena.

Při tom se však osvědčila i moje mykologická zahrada, neboť zmíněné lesy počítám jako základ této zahrady. Studuji v nich totiž houby jednak od mládí (lesy královéhradecké), jednak déle než 30 let (Kersko, Jirna-Klánovice-Ouvaly) a znám je proto po stránce hub důkladně. Houby na pražskou výstavu r. 1942 sbíral jsem hlavně právě ve své mykologické zahradě v lesích královéhradeckých, kde rostly na několika místech i za zcela suchého počasí po celé léto i podzim. Z lesů jirenských čerpaly pro naši ústřední pražskou výpravu zase nedělní výpravy členstva ČMS. Z Kerska jsem přinesl letos houby do pražské výstavy jen jedenkrát.

Znovu připomínám, že lesy Jirna-Klánovice-Ouvaly a Kersko slouží již od r. 1910 zvláště za suchých let všem pražským mým výstavám svými vlhčími místy jako bohaté zdroje vlhkomilných a částečně vlhkomilných hub, jakými se projevily i koncem srpna a začátkem září roku 1942.

I. *Rašeliniště lesů královéhradeckých.*

Rozkládají se na svazích návrší, pnoucích se mezi Novým Hradcem, Kluky, Vysokou n. Lab. a Roudničkou kolem potůčků, jež tu vyvěrají ze silných podzemních pramenů pod písčitým povrchem půdy na jílovitém a opukovém podkladu.

Pojmenoval jsem si je podle polohy na Rašeliniště roudnické, klukecké, u Cikána, u Klukecké dubiny atd. Největší jest rašeliniště klukecké, táhnoucí se v hlavním paprsku od Vysocké cesty až k rybníku Cikán s několika vedlejšími paprsky.

Rašeliniště roudnické má rovněž několik paprsků (úžlabin), táhnoucích se z návrší vysockého. Od něho je odděleno malé rašeliniště lesa Špitálu.

Menší rašeliniště jsou kolem rybníka „Cikán" a k němu přilehlého lesíka „Klukecká dubina".

Z celého rašeliniště novohradského na obou stranách silnice k Býšti a Holicům a po březích potoka „Byřičky" zbyla pro mou mykologickou zahradu jen menší část, větší — na houby velmi bohatá — byla v posledních čtyřech letech změněna v rybník.

Ve všech oblastech těchto mechovišť (rašeliník je tu doplněn dalšími vlhkomilnými mechy), sbírám houby od mládí.

Za suchých i vlhkých let rostou tu z významnějších hub: Liška mokřadní (C. flavencens). Vyskytá se tu ve smrčinách na celé řadě míst, jsouc houbou, která tyto mokřady charakterisuje. Odtud také dovážím tento druh každoročně na pražskou výstavu. S ní roste, ale je mnohem vzácnější, liška nálevkovitá (C. infundibuliformis), holubinka vrhavka (R. emetica) a holubinka křehká (R. fragilis). Na okrajích bažiny roste holubinka odbarvená (R. decolorans) a bažinná (R. paludosa), dále vzácně holubinka hlinožlutá (R. ochroleuca). Ryzec hnědý (L. helvus), roste sice poněkud vzdálen od nejvlhčích míst, tedy spíše na jejich okrajích, avšak jest tu (na př. i r. 1942) nejhojnější snad ze všech hub. Též ryzec nasládlý (L. gubdulcis) je tu častý.

Na největším rašeliníku ve smrčině a olšině zároveň roste spolu s liškou mokřadní také ryzec mokřadní (L. hyscinus). Koncem září vyrostl tu (ve smrčině) místy i ryzec pravý (L. deliciosus), forma smrková a tam, kde rašeliniště sáhalo do borověny, forma borová. Za suchého počasí jen jako vzácnost a dále na okrajích mokřed vyskytá se ryzec líbovonný (L. glyciosmus), vonící jako kokosky. Ve smrčině ryzec ohavný (L. turpis). Z hřibovitých pod břízami v rašeliníku roste kozák bílý (B. niveus, holopus). Na okrajích bažiny v mechu byl r. 1942 dosti častý hřib hořký (B. felleus).

Tam roste také katmanka hnědá (Am. fulva), muchomůrka porfyrová, zvláště její odrůda menší (Am. recutita). Dále na okrajích pokračuje v drobné odrůdě růžovka (Am. rubescens). Někdy objeví se tu i muchomůrka šedá (Am. spissa).

Ze šťavnatek roste tu na několika místech šťavnatka ohnivá (H. flammans), z plžatek místy plžatka olivově bílá (L. olivaceoalbum). Pod břízami pokračuje rašeliník i do míst, kde se na něm objevuje i pestřec obecný (Scleroderma vulgare), na němž v jižních Čechách a u Poděbrad jsem sbíral podoubník příživný (B. parasiticus).

Obr. 7. *Muchomůrka šedá čili šedivka (Am. spissa)*, jest jednou z jedlých, dnes, působením ČČH a našich výstav hub, všude k jídlu sbíraná houba. Klobouk i třeň šedohnědý, zbytky povrchové plachetky, na klobouku i noze (zcela přirostlé na spodek třeně) jsou rovněž zašedlé. Límec od hora dolů rýhovaný. Viz též obr. 10. — Foto Štusák. Archiv ČČH.

Tím by byly prozatím vyčerpány hlavní a nejhojnější druhy hub královéhradeckých rašelinišť, jež především každoročně doplňovaly naše výstavy v Praze, až na r. Myxatium, Tubaria (Naucoria), Galera, Mycena, Omphalia a j., jež tu rovněž mají zástupce.

II. *Jedliny a dubiny na jíle.*

(Roudnička, Borek, Hrachoviště.)

Hradečtí houbaři sbírají houby i za největších such. Chodí do jedlin a dubin na jíle, kde se poměrně nejdéle drží vlhkost. R. 1942 podařilo se mi pro ústřední pražskou výstavu na začátku září zde opatřiti: holubinku olivovou (R. olivacea), hřib jedlový, kamenný či bronzový (B. aereus Krombh.). Nejčastější byl kozák dubový čili kameník (B. rimosus Vent.). Podhoubí těchto hub žije ve velké hloubce.

Z ostatních hub na místech trochu vlhčích roste mléčník peprný (L. piperatus) a vzácněji někde i syrovinka (L. volemus), jež oba vyrůstají ze země a mají podhoubí hluboko v půdě. Z dalších hub byla to vzácně holubinka černající, mandlová, kuřátko žluté a jarmuzové, vzácné modráky: kovář, satan, hřib purpurový, podezřelý a j.

III. *Zámecký háj zachoval houby na severním svém okraji.*

Na začátku září 1942 byl úplně vyschlý, jen na jeho severním okraji byla vlhčí místa. Severní okraj lesa je dobré místo, neboť zde stín nedovolí, aby vláha tak vyschla, jako na okrajích ostatních. Zde se udrží vždy něco i z malého deště, který uvnitř lesa se vůbec na zem nedostane a na ostatních krajích lesa snadno vyschne. Na sever-

ním okraji lesa jest nejchladněji a proto zde také v létě a na podzim nejdříve začíná v noci padati rosa, napadne jí zde nejvíce a nejspíše se zde udrží. Proto je vždy na severním okraji lesa hub více nežli na jiných okrajích a za suchých let platí to nejspíše a nejvíce. Také r. 1942 začátkem září tomu tak bylo.

Nalezl jsem pro pražskou výstavu na jíle zbytky holubinky, t. j. několik plodnic holubinky šedé (R. grisea), jež bývá označována i jako holubičí (R. palumbina), holubinky zápašné (R. foetens). Pod osikami křemenáč černající (B. nigricans). Pod Havrdovou stráni na malém prameni, kde as od 25—30 let byly zasazeny olše, rostl po celou polovinu září podhoubník či hřib sivý (B. (Gyrodon) lividus), který se zde před 20ti lety usadil a od té doby jej zde každoročně sbírám v září pro pražskou ústřední výstavu. Tento druh je sídlem v olšinách i u Mlýnku u Třebše, v lese „špitál" u Roudničky, v olšovém háji u nového Plesu u Josefova atd. Ač olšinka byla zcela vyschlá, přece jsem nalezl drobné jeho plodničky na místech, kde roste již na 20 let několikráte v září r. 1942.

Pod stráni Tužilovou opět na severním okraji v trávě nalezl jsem pod břízami na místech, kde již 20 let rostou, kozáky březové (B. scaber), zakrnělé od sucha a zároveň i ryzec kravský.

IV. 7. a 8. září r. 1942 i později bylo na Hradecku několik dešťů, ovšem velmi malých, které jen v rašeliništích a mechovištích způsobily rychlé rozmnožení vody. Také na severních okrajích hájů vzrostla vlhkost. Proto se objevilo několik nových hub jak na vlhkých místech, tak na severních okapech nalezena na př. Rhizina inflata, bělolanýž, bílý kozák březový. Jinde vyrostly modráky. Ve vyschlé olšince na Zámečku nalezl jsem 3 zcela mladé, ze země rostoucí podloubníky sinné. V dubinách na jíle vyrostly kameníky, ryzce peprné, syrovinky. Na rašeliništích uplatnily se koncem září další malé deštíky, které jinde byly bez vlivu. A počaly růst na okraji bažin kozáky, křemenáče březové i osykové, klouzky, podmásníky, kožešníky, hřiby hnědé atd.

V. *Lesy Jirna-Kolodéje-Úvaly* patří do oblasti lesů polabských, složených převážně z borovin, smrčin a lesů smíšených, menšinou jen z dubin a březin, rostoucích na písku a jíle, místy s podzemní vodou a prameny, které zajišťuje i za suchých let místa vlhká a větší nebo menší mechoviště (rašeliniště). Studuji v nich houby od mého příchodu do Prahy (1905) a sloužily mi již od roku 1910 jako důležité zásobiště hub pro mé pražské výstavy. Každoročně pořádal jsem vždy do nich několik společných i úzkých (na počet účastníků omezených — na př. s prof. Němcem, Sakem, Zvárou a j.) výprav, nebo jsem tam zajížděl sám a se ženou. Také tyto lesy počítám do své mykologické zahrady.

Část pěstitelská, ochranářská, zdravotní, sběr hub, otravy houbami a j.

Pěstitelský, ochranný (ochranářský) *a vědecký* odbor ČMS a ČČH zabývá se studiem, výzkumem, pěstěním i ochranou hub a při tom i přírody vůbec, především lesa, a pak i sadů a parků. V tomto čísle ČČH pro nával látky jiné nepřináší zvláštních článků, avšak chystá za to v Knižnici ČČH jak samostatné práce „Pěstování hub v lese" a „Úvod do poznání čmeláka", tak ve Smotlachově knížce: „100 nových pozorování z hub a přírody" (č. 25), několik statí. Pro příští ČČH máme připravený článek našeho spolupracovníka Těmína o pěstování žampionů, který plně poslouží čtenářům ČČH, kteří o pěstování hub mají zájem. Prosíme proto o strpení. Přátelům čmeláků sdělujeme, že se nám podařilo nalézti letos krásný roj čmeláka včelího (B. silvarum), jehož hnízdo máme k disposici a o němž podepsaný uspořádá přednášku. Žádáme čtenáře těchto řádků, pokud ještě se přímo nepřihlásili do pěstitelského, ochranného a vědeckého odboru našeho, aby tak učí-

nili obratem, sdělivše stručně své zkušenosti a činnost r. 1942, jakož i dotazy pro redakci ČČH a pro odbor, který hodlá uspořádati v Praze v zimě 1942/43 zvláštní svoji školu (věda, pěstění, ochrana). Odboru slouží stejně jako ČMS a ČČH plně pražský mykologický ústav, k němuž podepsaný dal základ již roku 1910.

Nesmírně bohaté letošní naše redakční a poradní korespondence od června do října ukazuje na veliký zájem našich čtenářů ... a) O pěstování hub (žampionů, hřibů, bedel, špiček atd.) doma na zahradě, ve sklepích a p. Mnoho přátel pokouší se pěstovati žampiony i v zimě; b) o ochranu hub, lesa a přírody vůbec; c) o moji reservaci ovocných stromů na Zámečku, a houby na ovocných stromech a pod nimi; d) o čmeláky a jich život, o jarní přírodní zeleninu: openec, atd.; e) o vědecké otázky všeho druhu; f) o jedlost a upotřebitelnost všech hub; g) o houby jedovaté a otravy jimi; h) o otázky zdravotní, tělovýchovné atd. Prosíme za omluvu, že nebylo naprosto možno odpověděti všem dopisovatelům podrobně a ihned. Urgujte. Pište znovu.

Lidová jména hub jsou různá v každém kraji a důležitá pro poznání hub. Prosíme své čtenáře a spolupracovníky, aby nám poslali přehled lidových jmen hub ze svých míst. Učiňte tak do týdne.

Dr. Fr. Smotlacha:

Otrava hřibem hlohovým (B. crataegi Sm.).

Zajímavý případ otravy hřibem hlohovým, který je blízce příbuzný satanu, hlásil nám letos v polovině srpna mistr Karel Máj se svou chotí. Mají chatu u Sv. Jana pod skalou, kde na tamních stráních roste

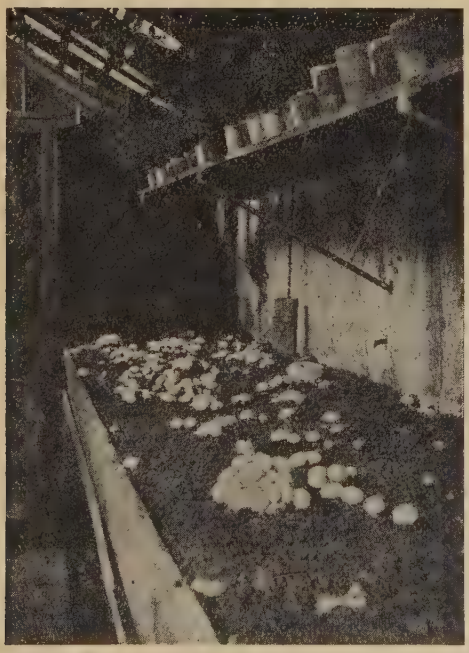

Obr. 8. Ukázka pěstovaných *žampionů (Psalliota campestris L.)* přímo ve skleníku. O pěstování žampionů vyřizuje naše poradna a redakce neustále četné dotazy. V příštím čísle bude o něm více. — Arch. ČČH.

jak satan, tak hřib hlohový. Je to krásná houba, rostoucí často v menších hejnech na kraji lesa pod buky, kde ovšem i hlohové keře se vyskytují, se světlým, jakoby ojíněným kloboukem, tlustou, břichatou nohou, stejně zbarvenou. Trubičky jsou tenké, krátké. Nožka i trubičky po doteku ihned zelenomodrají, stejně dužina při porušení. Houba chutná jako oříšky, stejně jako satan, je však méně silně, avšak příjemně vonná. Vůně tato podobá se někdy vůni ovocné. Naše umělecké manželství jedlo mnohokráte beze škody jak hřib hlohový, tak i satana v přiměřené úpravě a množství.

Zajímavé však bylo, že před několika lety teta zmíněné rodiny ochutnala, krájíc na sušení, větší kus klobouku a nožky této houby a velmi si pochutnala. Asi za 2 hodiny však objevilo se vrhnutí, průjmy a musela býti dovezena do nemocnice, kde byla celý týden. Vidíme, že hřib hlohový má pravděpodobně vlastnost působiti za syrova veliké nepříjemnosti. Zároveň zde vidíme jasně, že u hřibu hlohového a u satana nejde pravděpodobně o otravu jedem, který by byl obsažen v houbách za syrova, nýbrž, že se jedná o látku, působící na lidi přecitlivělé. Zde běží o případ idiosynkrasie čili odpudlivé autosugesce. Nutno však podotknout, že otrav satanem bylo celkem již mnoho nejen u nás, ale i jinde, vždyť i prof. Lenz se svým asistentem (München) zažili svého času se satanem stejnou otravu, jak se stalo při hřibu hlohovém. U satana jde patrně o látku, působící za čerstva silně jako jed, kdežto u modráku hlohového běží buď o látku jinou nebo je jí méně. V úrodných letech roste v okolí sídla mistra Máje v lesích u Sv. Jana pod skalou veliké množství těchto hřibů, což jest opravdu zajímavá lokalita, neboť hřiby hlohové jsou houby velmi vzácné. Sám jsem je sbíral v Žernově a Chvojna u Holic, v lesích u Radotína, u Srbska, na Zámečku u Hradce Kr. atd.

Bohuslava Kulhavá:

Kdo je původcem červivosti hub.

Každoročně jsou v našich lesích zničena ohromná množství jedlých hub; málokdo však ví, kdo jsou vlastně škůdci dobrých našich hub. Téměř každý ví o docela malinkých i větších „červech", které jsou v houbách a ty považuje za hlavní škůdce. Mýlí se však jednak proto, že oni „červi" nejsou ve skutečnosti žádnými červy, nýbrž jsou to larvy v lese tak četných malých broučků, komárů a much, a právě tito jsou největšími škůdci našich hub — hříbků, kozáků atd., neboť do nich kladou vajíčka. Při tom jsou ještě vybíraví a mnohý z těchto škůdců klade vajíčka jen do určitého druhu hub. Larvy vylíhlé z vajíček ničí a požírají pak houbové pletivo a připravují nás o tak velké množství krásných jedlých hub. Podle chuti si některý hmyz vybírá jen houby čerstvé, jiný jen staré, které se již začínají rozkládat, jiný opět jen houby pěkně zbarvené nebo páchnoucí, nevyhýbají se ani houbám jedovatým.

Houby se podle svých možností brání těmto škůdcům a to buď nepříjemnou chutí, zápachem nebo vrstvou slizu, kterým jsou obaleny; hmyz se na sliz přilepí a nemůže klást vajíčka do houby. Sliz chrání houbu nejen proti hmyzu, ale i proti zimě a v mnohých letech proti rozmočení deštěm.

Najdeme-li v houbách někdy skutečné červy, je to jen jeden druh háďátek, žijící v houbách rozkládajících se. Často ničí houby i lesní plži a hbité veverky; oba škůdci dovedou houby tak ohryzat, že z nich mnohdy zůstane jen „nožička". Ty však už houbaři tak neproklínají jako ony „červy".

Dr. Fr. Smotlacha:

Ukrajovat nebo ulamovat houby?

Na tuto otázku zodpovídám každoročně ve svých houbařských kursech a přednáškách a psal jsem o ní již v ČČH. Všeobecně platí zde zásada, neporušovat základní hubnou rostlinu, t. j. vegetativní i plodonosné podhoubí, dále nenechávat zbytky plodnic, aby nehnily a nebyly sídlem hmyzu, který by pak dále napadal plodnice nově vyrůstající. A hniloba by mohla rušit vývoj dalších plodnic.

Obr. 9. *Sluka* či *šupinovka vrásčitá (Rozites caperata Pers.)* je jedlá, cenná houba, která roste na sklonku léta a na podzim v mešinách našich lesů. Výjimečně objeví se i v červnu, ba i v květnu. Je to jedna z hub, které je dovoleno prodávati i na trzích. Kreslil (orig.) Kučera, archiv ČČH.

V podrobnostech nelze tuto otázku řešiti u všech jedlých hub stejně. Většinu jedlých hub, zejména hřib obecný a houby jemu podobné, zvláště houby hřibovité, holubinky, kuřátka, muchomůrky, čirůvky a p., nemají se odlamovat nebo odřezávat, nýbrž jemným způsobem vyříznout nebo i třebas pomocí nože vykroutit ze země. To, co platí o výše uvedených houbách a to jak o houbách jednotlivých, tak i o těch, které rostou ve shlucích, platí i o žampionech, které rostou buď jednotlivě, nebo hromadně. U žampionů, rostoucích jednotlivě,

platí pravidlo stejné, jako pro houby shora uvedené, t. j. šetřiti podhoubí a vyjmouti ze země houbu pokud možno celou.

Rostou-li pěstované žampiony ve shlucích nebo v celých plátech, pak je třeba vyjmouti celý shluk čili plát, aby případná jeho hniloba nepoškozovala vzrůst plodnic.

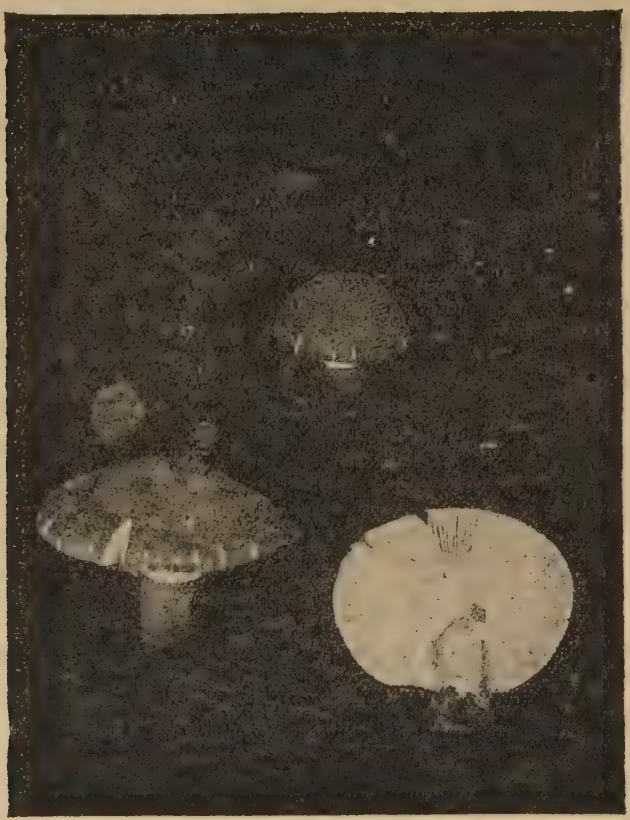

Obr. 10. *Muchomůrka šedivá* čili *šedivka,* též *tlustá* zvaná. *(A. spissa Fr.),* jedlá, chutná houba, kterou by měl každý znát, z příbuzenství chutné a jedlé muchomůrky „růžovky" čili masáku. Obě mají povrchovou plachetku dole zcela přirostlou na nohu a proto sotva tam patrnou, nohu dole zvláště v mládí hlízovitě stluštělou. Na klobouku jsou u obou zbytky plachetky a na noze rýhovaný límeček. — Foto prof. B. Němec. Archiv ČČH.

Jinak, než u výše uvedených hub velkých, děje se sběr u hub drobných, na př. u špiček, které vlastně nehnijí, nýbrž usychají. Ty odštipujeme pomocí nože nad zemí. Podobně se děje u mnohých drobnějších hub jiných,í zejména pařezových, jakož i u těch, u nichž se dá očekávat, že zbytek nožky nad zemí zaschne.

Samozřejmě, že by bylo možno uvésti mnoho podrobností o různém způsobu sběru hub, jak sbírati na př. různé druhy hub chorošovitých, jak lišky, pýchavky, pestřece, kotrče, hlívy atd. O tom však příležitostně, až bude řeč o příslušných druzích.

Výzkum jedlosti a upotřebení hub.

Dr. Jan Šedivý:

Houby s kyselým zelím.

Recept je z býv. Podkarpatské Rusi. Houby se řádně očistí, nakrájejí a opláchnou. Na kastrol se dá nejprve 1½ polévkové lžíce omastku, jedna velká drobně nakrájená cibule, trochu kmínu a dva mělké vrchovaté talíře hub. To vše se udusí do měkka. Mezitím dáme udusiti 1 kg kyselého zelí rovněž do měkka, na konec zelí s houbami smícháme a vše ku konci osolíme a je-li třeba přisladíme nebo nepatrně octem okyselíme.

Tento recept je pro 5 osob. Jako dobrý příkrm k tomu jsou bramborové knedlíky. Pro uvedený recept jsem použil letos (1941) podzimní houby a sice: čirůvku nahou (Tricholoma nudum), václavku (Armilaria mellea), Clitocybe nebularis.

V prvé polovině listopadu 1941 našel jsem v lese na hromadě shrabaného jehličí a listí s trochou země velké množství Tricholoma nudum v různém stadiu vývoje, nejméně 60 exemplářů. Část jsem si dal připraviti se zelím. Chutnaly znamenitě.

Pozn. red.: Výborně chutnají také uzené houby se zelím!

Jaroslav Sobotka:

Pojďte na jedlé muchomůrky!

Většina našich praktických houbařů vězí v síti houbařských předsudků a pověr. Jako každý obor i houbařství má jich dost. Pro houbaře z nejneužitečnějších je pověra hřibková. Dle ní nejlepší a nejchutnější houbou je hřib obecný. Ostatní houby jsou odporné „prašivky", jimž se „pravý houbař" vyhýbá a je-li špatně naladěn, do nich kope. Milosti u nich dojdou někdy lišky a ryzce, tu a tam ještě smrže, méně májovky a havelky. Že by byly i jiné výtečné houby, které mohou směle konkurovati s hřibem, nebo jej dokonce předčí, o tom se jim ani nesní, a což je ještě horší, mnozí houbaři o tom ani slyšet nechtějí. Je to pověra tradiční, zděděná po předcích a s tímto bludem většina zatvrzelých hřibkařů i umírá. K jaké velké houbařské škodě vlastní.

Každoročně potkávám houbaře, kteří již z daleka volají: nerostou! když nenašli hřiby. Usmívám se chudičkému jejich „houbařskému repertoiru", vysvětluji, které dobré houby u nás rostou, i když hřiby nejsou ani k vidění. Nevěřící houbařští Tomášové se tomu také usmívají. Ale kdo se směje naposled, směje se nejlépe, dí přísloví. A tak v houbařské sezoně ani jednou nejdu z lesa s prázdnou, jak často chodí houbaři specialisté hřibkaři. Stále mám dobrých hub nadbytek a nejen čerstvých k okamžité potřebě. Z několika návštěv lesa, v době, kdy hřiby nerostou, ač je jejich sezona, přinesu tolik dobrých hub, že stačí konservovány na celé zimní období. Ptáte se, jak je to možné? Moje odpověď: Sbírám hodně více než 50 dobrých jedlých druhů hub. Při tom si počínám zcela pohodlně: O hřiby obecné s jeho odrůdami se valně nestarám, nevstávám časně zrána a nechvátám za šera k lesu v obavě, aby mně někdo časnější houby nevybral. Neprolézám houštin, nelezu po kolenou a nehmatám nedočkavě po mechu, abych se zmocnil i těch, které nespatřily světlo světa. Zato chodím do lesa, kdy mám právě čas, třeba když naši houbaři z lesa odešli s lichým vědomím, že již tam nic není, protože hřibková místa vybrali. I když do lesa přijdu po nich, nikdy neodcházím bez hub a vždy odnáším daleko větší úrodu než oni a nikoliv druhořadou.

Nyní houbaři-začátečníku tanou na mysli otázky: Které druhy sbíráte? Jak jste se je naučil znát? Jak je připravujete a konservujete? O tom snad jindy! Jen připomínám, že naučit se znát na 50 vybraných dobrých druhů není nijak zvlášť těžké. Trochu pozornosti sice vyžaduje naučit se je od jiných podobných bez obav a bezpečně rozeznávat. Ale bez práce nejsou koláče, v tomto případě místo koláčů máte zásobu dobrých hub na celý rok a to přece stojí za nemnoho přiměřené námahy. Tož s chutí do toho!

Jedlé muchomůrky mají v mém sběru ovšem čestné místo. Jejich rod chová poklady, jež jen nevědomý houbař může nechati ladem ležeti. Jen ať do nich nekope! přeji si vždy, když jdu lesem.

Nuže, které muchomůrky sbírati? Budeme sbírat růžovky, šedivky, pošvatky a kde rostou, i královky. Prvé tři rostou ve všech českých lesích. Jsou to houby, které by měl znát a sbírat každý náš praktický houbař.

Pravou perlou kuchyně je muchomůrka načervenalá čili růžovka neb masák. Je to výborná houba a znamenité chuti. Hodí se nejen do polévek, ale i do jiných pokrmů, k sušení a pro extrakt. Můžete ji i do octa naložit, smažit obalenou v housce jako řízek, chutná jako štičí maso, a to je velmi vhodný způsob přípravy velkých, zcela rozevřených klobouků. Roste ve všech lesích od července do září ve velkém množství a i v době, kdy hřibů neb jiných hub není nebo jen málo. Tu je pro houbaře veliká příležitost, jen se jí chopit. Houbaři, nenechte to každoroční bohatství ležet ladem! Propadne zkáze, a vy jste si mohli znamenitě pochutnávat! Otravy záměnou za jinou houbu se nebojte! Poznáte ji velmi snadno: Klobouk má růžový neb červenohnědý, načervenalý. Lidově se nazývá růžovka, poněvadž bílá dužnina její na řezu a na místech hmyzem porušených růžoví a cihlově červená. Tím se lehce ode všech muchomůrek rozezná. To si dobře zapamatujte: podle červenání masa ji vždy bezpečně poznáte! Jiný důležitý znak jest, že třeň dole nemá pochvu, ale má prsten.

Chutnou houbou je také muchomůrka šedá čili šedivka. Je to druh dosti hojný v létě a na podzim v jehličnatých lesích. Hodí se dobře do směsi s jinými houbami, do polévek, s vajíčky i do octa. Také tuto houbu měl by znáti každý houbař. Upozorní na sebe šedivým kloboukem. Ale to k bezpečnému poznání nestačí, hlavním znakem šedivky je bílý, podélně rýhovaný prsten a rýhování třeně nad prstenem. A ještě něco důležitého: třeň je dole ztlustlý v hlízu, která přechází jakoby v kuželovitý kořen na stranu zahnutý. Abyste se nezmýlili, každou šedovku ze země pěkně vyndejte i s kořenem a prohlédněte. Uvidíte, že stejně jako růžovka nemá pochvu. V řadách muchomůrek jsou smrtelně jedovaté druhy, toho si musíme býti velmi dobře vědomi a sběr prováděti se vší opatrností: jedovaté muchomůrky, zelená a bílá, mají prsten a pochvu. Šedivku viz na obr. 7. a 10.

Třetí dobrou jedlou muchomůrkou, ač trochu vodnatou, je muchomůrka pošvatá čili pošvatka neb zemanka. Je to jediná muchomůrka, nemající na třeni prstenu, ale zato má dole na třeni vysokou, bílou, cípatou pochvu. Odtud její jméno pošvatka. Okraj klobouku je hustě, až do poloviny, rýhován. Zbarvení klobouku je šedavé, hnědavé, žlutavé, ale i oranžové a temně hnědé. Je to houba nápadná a lehce poznatelná svým daleko rýhovaným kloboukem, dlouhým, dutým třeněm bez prstenu a svou volnou pochvou, která při utržení houby zůstává v zemi. Roste hojně v létě a na podzim ve všech našich lesích. Pro příjemnou chuť uplatní se pošvatka ve směsi s jinými houbami.

Tyto tři druhy, totiž růžovku, šedivku a pošvatku, každoročně sám sbírám a požívám. Stále získávám jim nové ctitele, kteří pak jsou k nim velmi všímaví, zůstávají jim věrni a již z daleka se k nim hlásí.

V teplých polohách ve středních Čechách a na jižní Moravě roste v listnatých lesích nádherný skvost, muchomůrka královka. Zjevem

i velikostí podobá se muchomůrce obecné čili červené. Obě mají klobouk ohnivě červený. Ale králůvka má lupeny, třeň a prsten krásně žluté, kdežto muchomůrka červená má všechny tyto části bílé. Mimo to králůvka má velikou bílou pochvu, zatím co muchomůrce červené pochva schází. Králůvka náleží k nejchutnějším a nejlahodnějším houbám vůbec. To věděli již staří Římané, jejich básníci ji opěvali a nazývali ji „pokrmem bohů". Proto přejeme všem šťastným nálezcům této houby: dobrou chuť. Králůvce říká se ovšem také císařka.

Nakonec ještě připomenutí houbařům, že prvých tří hub bývá v lesích tolik, že by bylo možno jich nasbírat plné nůše. Proto nepohrdejte dále bohatými dary, jež nám příroda zadarmo skýtá.

Ovšem sběr jedlých muchomůrek nutno konati, jak již výše zmíněno, velmi opatrně: na každé nalezené plodnici vždy zjistěte všechny nahoře vyjmenované znaky poznávací. Schází-li jen jeden znak, neb není-li zřetelně vyvinut a jste-li proto v pochybnostech, houbu odvrhněte. Začátečník nejlépe učiní, když po osvojení obsahu tohoto článku, půjde na jedlé muchomůrky s houbařem, který je zná a sám požívá. A účelem tohoto článku jest upozorniti laskavé čtenáře na jedlé muchomůrky.

Pozn. red.: ČČH bude věnovati vždy zvláštní místo houbám jedlým, málo sbíraným a pak houbám t. zv. kodexovým, o nichž příště více a z nichž některé přinášíme v tomto čísle i na obrázcích (č. 2, 3, 8, 9, 13.)

Dr. Fr. Smotlacha:

Zda se mají houby slupovat či nikoli.

Zda jsou výtrusy hub jedovaté.

Otázku prvou řešil jsem již několikráte na svých přednáškách i ve svých pracech již před 30 lety. Jelikož však jsou nové a nové dotazy v této věci, chci říci o ni několik slov.

U našich praktických houbařů vyskytá se slupování pokožky u celé řady druhů hub z různých důvodů.

1. Je domněnka, že když se sloupne pokožka u hub jedovatých, na př. muchomůrka červená, hnědá, zelená, že se tím odstraní i jedovatost. To ovšem je úplně nesporné, neboť jed v uvedených druzích hub tkví v celé plodnici a zejména i v lupenech. Sloupnutím pokožky klobouků nelze zde ničeho získat.

2. Někteří lidé mají odpor proti muchomůrkovitým kloboukům, na př. u much. růžové čili masáku, u much. šedé (šedák), u much. tygrované atd. Myslí si, že je přece jen lépe pro jistotu tyto pokožky sloupnout, aby, jestli snad přece něco jedovatého tam je, se to odstranilo. Je to postup nesprávný. Uvedené druhy jsou neškodné, ba jedlé, chutné, a slupovat houby je zde přebytečné, neboť i pokožka hub je cenná a chutná.

3. Jsou houbaři, kteří houby slupují z důvodu správné nebo i nadměrné snahy po čistotě. Ti slupují nejenom muchomůrky, nýbrž i klouzky, různé čirůvky, bedly atd. Jsou však i takoví, kteří často za každou cenu musí houby čistit a znovu čistit. Zde říkáme, že všeho mnoho škodí, neboť přílišným čištěním zbavují se houby právě oněch částí plodnice, které obsahují nejvíce vonných a chutných látek pro člověka zvláště cenných. Je to plýtvání živnou hmotou, které zvláště dnes je nedostatek. To se týká i odstraňování trubiček u starších hub hřibovitých. Pamatuji, že jsem v mládí měl právě trubičky hub hřibovitých na př. v polévce nejraději.

Zda jsou výtrusy hub jedovaté.

Samozřejmě, že se tato otázka může týkati jen hub jedovatých, tedy muchomůrky červené, hnědé, zelené, bílé, závojenky olovové atd. Cel-

Obr. 11. *Pýchavka dlabaná (L. caelatum Bull.)* má velké plodnice, nejčastěji hruškovité, obyčejně bílé, dole zúžené. V čas zralosti se rozpadá vnitřek na výtrusný prach a vlášení. Výtrusy vyletují puklým vrchem plodnice. Roste na mezích, stráních a pod. a je, jako všechny pýchavky, z mládí jedlá. — Foto prof. B. Němec, archiv ČČH.

kem dnes přichází v úvahu 9 druhů hub, které by mohly mít výtrusy jedovaté, když celá jejich plodnice je jedovatá.

Bohužel v této věci nejsou ještě pokusy přesně vykonány a tak dobře nelze říci, zdali na př. skutečně naše nejjedovatější muchomůrka zelená a bílá a závojenka olovová mají výtrusy jedovaté, takže by samy o sobě mohly způsobit otravu.

Pokud se týče mého mínění v této věci soudím, že u těchto jedovatých druhů hub jsou i výtrusy jedovaté, že však je třeba zde provést jednak pokusy, pokud se týče jedovatosti, třebas na zvířatech, jednak výzkum chemický. Vždyť opak je možný. Vzpomeňme si, že rostlina maková jest jedovatá, obsahujíc opium, kdežto její semeno — mák, je neškodný, ba, důležitou potravinou a pochutinou.

Organisační část.

B. Pešta:

1910 — 1940! (1912 — 1942!).

(Vzpomínka).

Člověk žije dvakrát:
Jednou ve skutečnosti,
podruhé ve vzpomínkách!

30 let! Jak ten čas letí, zrovna jako o závod! Zdá se mi to „včera", ale to je jenom zdání — a to zdání klame, neboť ve skutečnosti je a zůstává těch 30 let, uplynulých od roku 1910 do dnešního dne,

jako jubilejní mezník doby, kdy v botanické zahradě (v posluchárně) Na Slupi, pan Dr. F. Smotlacha zahájil prvé lidové přednášky o houbách. Byl to cyklus přednášek tak srozumitelně podávaných a zároveň kurs tak pečlivě vedený, že každý stálý posluchač během krátké doby naučil se znáti aspoň několik druhů těch nejběžnějších hub. Za takovouto 30tiletou činnost vděčí p. Dru Smotlachovi tisíce lidí, že je naučil znáti hodnotu a výživnost hub jedlých; dále, že je naučil znáti houby nejedlé a jedovaté, čímž mnohý houbař se vyhnul omylu při sběru hub a případné otravě.

30 let! Zub času za tu dobu připsal nám mnohému šestý, i sedmý křížek na záda. Lecoos uběhlo, zaniklo, že nevrátí se víc — jen vzpomínky zbyly...

Vzpomínky po 30 letech, ale vzpomínky krásné, jimiž — podle slov básníkových — člověk prožívá podruhé svůj život! Ten život, jenž píše v kroniku začátky houbařské činnosti na podkladě uvědomovacím a vědeckém — začátky, jež dnes člověku probíhají hlavou, běží před očima jak filmový pás, zrovna tak jako tomu bylo v roce 1910, když v posluchárně botanické zahradě Na Slupi p. Dr. F. Smotlacha zahájil první cyklus lidových přednášek o houbách. Tato novinka přišla tehdy jako na zavolanou a přednášky byly velmi četně navštěvovány posluchači snad ze všech lidových vrstev. To bylo nadšení! A ta houbařská činnost, ta byla skutečně velká, neboť obyčejně v neděli rozjeli se posluchači do lesů pražského i vzdálenějšího okolí, každou houbu venku sebrali a přinesli, takže v pondělí bývalo v posluchárně hub „jako po dešti". Houby byly kladeny na dlouhý stůl, jedna vedle druhé a ku každé položen lístek se správným pojmenováním. O každé houbě dovedl p. Dr. Smotlacha něco pěkného, poučného a zajímavého říci.

Ta doba je sice nenávratně pryč, zbyly jen milé vzpomínky, ale houby rostou každého roku, houbaři jsou tu též — ti staří i noví a noví — a v čele jich a všech akcí houbařských stále stojí pan Dr. F. Smotlacha jako před 30 lety — a jako povolaný odborník — učitel — vyprávěč, že z jeho přednášek ani se nechce domů. Zrovna tak, jako před 30 lety!

Člověk žije dvakrát, ale tentokráte — v houbách — současně dvakrát...!

I. Charvát:

Nové velké obrazové dílo o holubinkách: Jul. Schäffer: „Die Täublinge".

Po víceletých přípravách počíná nakladatel Dr. W. Klinkhardt, Leipzig, vydávati velikou Schäffrovou monografii středoevropských holubinek (Russula), která vychází v sešitech jako III. díl sbírky „Die Pilze Mitteleuropas".

Jul. Schäffer, známý badatel mykologický, který tolik let svého života věnoval studiu tohoto obtížného rodu, namaloval během této doby mnoho set obrazů dle živého materiálu, který se mu dostal do rukou. Dílo, které vychází, jest doprovázeno barevnými tabulemi, na nichž jsou reprodukovány čtyřbarvotiskem Schäffrovy originály. Od každého druhu jest zobrazena celá řada plodnic, zachycující variační křivku, a to jak co do tvaru, tak i zbarvení.

Schäffer jest výborným akvarelistou, takže dík svému nevšednímu nadání, zhotovil skutečně obrazy nejen věrné, nýbrž i umělecky procítěné. V textové části podrobně pojednává o jednotlivých druzích a každému druhu jsou věnovány nejvýše 4 strany textu, v nichž však vyčerpává do hloubky vše, co o daném druhu lze říci. Znamená to tedy

sestručnění ve srovnání hlavně s prvním svazkem „Die Pilze Mitteleuropas".

Schäffrovo dílo vychází v sešitech o 8 stranách textu a dvou barevných tabulích. Cena jednotlivého sešitu je RM 5.—. Prospekty a ukázkové tabule zasílá nakladatel Dr. W. Klinkhart, Leipzig-Cl. Liebigstr. 2.

Přihlášky k odběru možno adresovati jednateli ČMS Charvátovi, Praha II., Krakovská 1.

Doporučuji vřele našim čtenářům toto skutečně krásné a cenné dílo, dle něhož možno všechny naše holubinky poměrně snadno určiti, neboť obsahuje nejen věrné a vyčerpávající popisy, nýbrž i překrásné barevné tabule, které velmi usnadňují určování.

Pozn. red.: Dílo bude tedy velmi obsáhlé a podrobné.

K. Černý-Fr. Štorkán:

Houbařský kurs spojený s výstavou hub v Hořovicích.

Okresní osvětový sbor v Hořovicích uspořádal ve dnech 27.—30. srpna 1942 krátkodobý houbařský kurs spojený s výstavou jedlých a jedovatých hub, který provedl předseda České mykologické společnosti v Praze dr. Frant. Smotlacha.

Obr. 12. *Lošák ježatý (H. erinaceum Bull.),* ježku svrchu svými měkkými ostny se podobající, vyrůstá na živých kmenech a větvích různých listnatých stromů, po větších deštích. Bývá krásně bílý, později žloutne. Na výstavě v Hořovicích, pořádané tamním okresním osvětovým sborem, byl krásný kus tohoto lošáku z parku tamního zámku, kde vyrostl na akátě. — Archiv ČČH.

V přednášce se světelnými obrazy dne 27. srpna v městském biografu v Hořovicích upozornil dr. Smotlacha asi na sto nejdůležitějších zástupců jedlých a jedovatých hub, nacházejících se v našich lesích. Upozornil na spousty hub jedlých, obecenstvem nesbíraných, jakož i na jejich výtečnou chuť. V názorném výkladu jednotlivých diapositivů hub dostalo se posluchačům základních pokynů a rad pro sběr i zužitkování. Zvláštní pozornost věnovali potom posluchači houbám jedovatým a podezřelým. Přednášku vyslechlo asi 120 posluchačů z místa i okolí.

Výstavu hub jedlých i jedovatých zahájil dne 28. srpna dr. Frant. Smotlacha v budově hlavní chlapecké školy v Hořovicích. Přes značné sucho, které právě v druhé polovině měsíce srpna postihlo brdský kraj, donesli někteří houbaři a školní mládež na 70 druhů hub, které byly opatřeny příslušnými jmény a vystaveny. Nedostatek čerstvých hub byl doplněn modely-preparáty, zapůjčenými ředitelstvím učitelského ústavu v Hořovicích. Laskavostí a ochotou p. vychovatele Dr. Landy z hořovického zámku, dostalo se výstavě „zlatého hřebu" úplně čerstvého lošáku ježkovitého, který svou vůní a jemnými bílými bodlinami upoutával pozornost všech návštěvníků výstavy.

Dr. Smotlacha probral na výstavě podrobně se všemi posluchači vystavované zástupce hub jednotlivě a o každém zajímavě vyložil jeho život, význam v hospodářství přírody a člověka a stupeň jedovatosti. Přítomní návštěvníci výstavy podnikli potom s dr. Smotlachou krátkou, ale zajímavou exkursi v lese „Dražovce", odkud se vrátili s dalšími 12 zástupci hub na výstavu. Výstava potrvala do 30. srpna a byla navštívena celkem 413 návštěvníky.

Okresní osvětový sbor v Hořovicích uspořádal uvedené ve snaze zaujmouti nejširší veřejnost, aby mohla býti plně využita úroda hub a tím docíleno hospodářské pomoci našemu lidu. Chtěl umožniti návštěvu přednášek i výstavy všem spoluobčanům, proto ponechal vstup volný a nesl veškerý finanční náklad. Snad velké sucho způsobilo, že mnoho zástupců čerstvých hub nemohlo se dostati na výstavu.

Avšak výsledek celé akce je pěkný: zájem o houby na hořovicku projevilo mnoho občanů, kteří též vyslovili přání, aby byla zřízena stálá výstava hub spolu s poradnou, kde by odborník-mykolog vystavoval a určoval po celý rok houby našeho kraje.

Okresní osvětový sbor v Hořovicích děkuje též p. dr. Fr. Smotlachovi za jeho obětavou snahu, práci a péči, které věnoval kursu i posluchačstvu v Hořovicích.

Pozn. red.: O úspěch celého podniku má největší zásluhu samotný jednatel okresního osvětového sboru v Hořovicích Fr. Štorkán, který jest i pracovníkem v mykologii. Lošák z výstavy hořovické donesen byl (polovina) i do výstavy pražské, kde byl atrakcí.

Josef Hásek:

Houbařský kurs v Kartouzy-Valdicích

konal se v srpnu 1942. Pořádal jej okresní osvětový sbor v Jičíně pod vedením Josefa Háska, říd. uč. v. v. ve Valdicích. O nedělích 9. a 16. VIII. byly hlavní dny výstavy a přednášek. Vedoucí kursu pojednal o přehledu a rozeznávacích znacích hub, vývoji hub a otravách houbami. Syn jeho Jos. Hásek, úředník Škod. záv. v Plzni přednášel o pěstování žampionů. Oba podávali o vystavených 100 druzích hub výklady. Houby sbírali kursisté vždy po 2 dny před nedělemi.

V pondělí byla výstava opět otevřena. Počet návštěvníků výstavy 500 osob, přesto, že právě byly žně. Tři přednášky navštívilo 60, 30, 25 kursistů. O kurs se zasloužili osvětový kraj. referent Fr. Palyška vyjednáváním s okres. osv. sbory, předseda okres. osv. sboru prof. Švehla v Jičíně s jednatelem odb. uč. Kuncem. Vedoucí kursu měl radost ze spolupráce, ochotně mu nabídnuté. Přednosta okr. soudu v Lomnici nad Pop. Dr. Páv zapůjčil mnoho věcí pro výstavu, s asitentem Vítkem po dvakrát přibyli na výstavu k určení hub a přinesli vzácnější houby. Neznámé houby zaslány k určení dr. Smotlachovi. Přednosta ber. úř. v Jičíně Kaplan vymaloval diagramy nejjedovatějších muchomůrek zelené a bílé a hub, s kterými by se mohly splésti. Úředník téhož úřadu Hutla provedl nápisy k houbám a k výstavě s diagramem 55 hub doporučených ke sběru Jos. Háskem. Správa věz. ústavu dala svým zahradníkem vyzdobiti výstavní místnosti. MUDr. Sedláček zapůjčil drobnohled. Žampionárna Č. Svobody v Popovicích darovala milířek se žampiony. Učitel Vraštil s říd. uč. v. v. Kopeckým pomáhali při uspořádání výstavy. Kurs vydařil se k spokojenosti všech.

Přednáška dr. Smotlachy v Poličce. Letošního roku byl na poličsku udržován zájem o houby stálou houbařskou výstavkou, která se začala 1. srpna a skončila 30. září. Úkol tento vzal na sebe okresní osvětový sbor, který také pozval na 18. září dr. Smotlachu do Poličky.

Přednáška se světelnými obrazy vzbudila zasloužený zájem a značná účast, jakož i pozornost a zájem přítomných potvrdily, že na poličsku je stará houbařská tradice.

V závěru své přednášky odporučil dr. Smotlacha k sběru některé dobré jedlé houby, které zde najmě rostou a jsou opomíjeny. Je to muchomůrka růžová, tuhá, holubinka mandlová, trávozelená a olivová, a klouzek sličný. Upozornil na omyly, které dosud panují v názoru na rozpoznání jedovatých hub a odporučil všem ČČH jako nepostrádatelnou houbařskou příručku. Vk.

Žádost, aby platnost zelených a bílých sběračských průkazů houbařských (lesní plodiny) byla prodloužena do konce října (mají totiž dnes platnost do konce září) 1942, resp. také 1943, podal jsem jménem ČMS, ČČH, i jako referent hub v Českomoravském svazu zahradnicko-vinařském, jak tomuto svazu, tak ministerstvu zemědělství a lesnictví v Praze. Odůvodnil jsem ji tím, že houby letos vlivem sucha na sklonu léta po několik týdnů téměř nerostly a že proto je velká naděje na vzrůst jejich v říjnu. A tu by jistě nebylo vhodné, aby tyto říjnové houby zhnily v lese. Vznikly by tím značné ztráty nejen národohospodářské, nýbrž přímo ve výživě našeho lidu. Ostatně nebudou-li v říjnu houby růst, pak nikdo zbytečně do lesa nepůjde. Smotlacha.

Vzrůst odběratelů ČČH. Veliký zájem o houby, který se stále zvyšuje, projevil se i ve vzrůstu odběratelů ČČH. Avšak list je levný (až třikráte levnější nežli houbařské listy jinde), a proto ani zvýšený počet nedostačuje ku krytí všech výloh, spojených s nákladem. Prosíme, aby naši odběratelé a čtenáři získali nám mezi svými přáteli nové další, řádně platící odběratele. V poslední době našli nám mnoho nových odběratelů naši spolupracovníci Charvát, Dr. Kult a Guth (legitimace, výstava). Tímto jim děkujeme.

Omluva. V červenci, srpnu i v září letošního roku byl jsem mimořádně zatížen vedle jiných prací velikou korespondencí, která se týkala nejen organisace odboček, kursů a houbařských výstav všude v Čechách a na Moravě, nýbrž i členství ČMS a spolupráce v ní i v ČČH. Sta lidí hlásilo se za členy a žádalo zelené nebo bílé průkazy sběračské. Avšak také poradna houbařská poskytla mi velikou práci, neboť každodenně docházelo po celý ten čas 10—15 zásilek.

A konečně se připojila i pražská výstava. Bylo nutno obstarávat zprávy do denních listů, ČTK, rozhlasu, bylo nutno obstarat zvaní atd. Prostě činnost opravdu každý týden mimořádná. Denně vyřizoval jsem 20—30 dopisů. Při tom jsem jezdil každý týden z Prahy na Zámeček (u Hradce Králové), i po kursech a výstavách. Proto prosím za omluvu, když něco nebylo zodpovězeno ihned a že některá věc nebyla vyřízena hned. Nebylo možno psáti vždy na stroji, nýbrž bylo nutno posílati koncepty psané perem, ba i tužkou, neboť mnohdy bylo nutno psát i ve vlaku. Ba, něco mohlo zůstati i nevyřízeno. Smotlacha.

Chemie hub je v začátcích. Upozorňujeme, že jakoukoliv chemickou prací v houbách a zvlášť podrobným rozborem nejdůležitějších hub jedlých a jedovatých mohou si získati velikých zásluh naši chemikové, chemické, zdravotní, potravinářské ústavy; chemie hub je v začátcích.

Výstava hub v Praze v jednotlivých zprávách. 1. Ústřední výstava hub v Praze jest nejstarší toho druhu na světě a také nejdelší a nejobsáhlejší. Koná se od r. 1910 (resp. 1912) každoročně, jsouc vždy zařízena a vedena prof. drem Smotlachou, který u nás první výstavu hub začal. Letos je to jeho 108. výstava (Rokycany 106, Hořovice 107, Lomnice nad Pop. 109). První jeho výstavy r. 1910 a 1911 (Třebeš, Nový Hradec, Č. Brod, Praha) byly omezeny na užší kroužky a Kruh přátel hub v Praze. Teprve v září r. 1912 zařídil dr. Smotlacha tři velké veřejné výstavy a to v Čes. Brodě, v Praze v Karlíně a na Král. Vinohradech. Pražské ústřední houbařské výstavy soustřeďují od svého počátku houby i zájemce o ně z Čech i Moravy.

2. *Odkud pocházejí čerstvé houby na pražských výstavách* za suchých let, kdy v okolí Prahy houby nerostou? Zasílají a dovážejí je přátelé ČČH a ČMS z Čech a Moravy, kde ještě houby rostou, hlavně však je opatřuje dr. Smotlacha z mechovišť a rašelinišť královéhradeckých, kde i za největších such aspoň částečně rostou. V okolí pražském jest to hlavně Kersko a les Jirna, Koloděje, Ouvaly, kam dr. Smotlacha od r. 1910 na houby pro pražskou výstavu zajíždí, nebo kam pro ně posílá. R. 1942 opatřoval je odtud inž. Havlena.

3. *Výstava hub jedlých a jedovatých na Slovanském ostrově v Praze* měla letos plný úspěch a velkou návštěvu zvláště též škol, neboť jest nejlepší učebnicí a přehledem hub pro toho, kdo má o ně zájem. Téměř všichni naši znalci hub naučili se hlavní naše houby většinou znát na pražské ústřední výstavě ČMS a ČČH. Každý přítel hub měl by ji navštíviti několikráte, neboť houby se zde stále mění podle toho, jak v přírodě rostou. Děkujeme všem, kteří donesli nebo zaslali houby.

Poradní sbor redakce ČČH založen byl již před řadou let a je složen ze všech spolupracovníků a přátel ČČH, kteří význačnějším způsobem (články, zprávy, studia, kresby, fotografie) časopisu přispívají. Vynikajícími členy jeho byli na př. Fremr, Kučera, Mašek, Ing. Sak, Schubert, Vodák atd., atd., a jest dnes velká řada přispívatelů dnešních (na př. R. Beneš, Melzer, dr. Pilát, Schmidt, Sobotka, Štusák atd., atd.), jimž věc touto cestou znovu připomínáme se žádostí, aby nám poslali do týdne svoje rady, návrhy a zejména také práce, články, zprávy, obrázky a foto. Žádná myšlenka jejich nepřijde nazmar. Jmenovitě žádám v tomto směru i dra Macků, prof. Kavinu a kol. Herinka. Připomínám, že práce četných spolupracovníků (Dr. Bohuslav, Ing. Havlena, Dr. Macků, Sobotka, Šmarda, Vávra a Wornica á j.) zařadil jsem jako příklad výzkumu do své knížky. Proto prosím, aby všichni přispívatelé ČČH zaslali do týdne aspoň po dvou článcích.

Ústřední houbařská poradna ČMS a ČČH, řídící i výzkum hub v Čechách a na Moravě, určuje nyní houby na adresu Dr. Smotlacha, Praha III., Karmelitská 14.

Obr. 13. *Hřib pravý*, forma *hřib borový (B. pinicola Vent.)*, zajímavá srostlice, kde z klobouku plodnice vyrůstají dvě další. Tyto srostlice vznikají tím, že podhoubí plodonosné roste v nerovné půdě, při čemž starší plodnice roste z větší hloubky a podchytí svým kloboukem o málo později a výše založené plodnice další, jež ovšem již nemohou vyrůsti v takové velikosti, jako vyrostla houba první. Hřib borový je jedna z našich nejdůležitějších hospodářských hub. — Arch. ČČH.

Zdařilé houb. kursy, výstavy, přednášky (díky místním houb. a osvět. pracovníkům) uspořádal Dr. Smotlacha (většinou spolu s předs. osv. sborů řed. Baláčkem) od srpna do října v těchto houb. a osvět. střediscích: Rokycany, Hořovice, Lomnice n./P. (109. jeho výstava), Litomyšl (110.), V. Mýto, H. Jelení (111.), N. Paka (112.), Ž. Brod (113.), Železnice (114.), Plzeň, Písek (115.), Ml. Boleslav (Vyš. lid. škola!), N. Bydžov (116.) atd. Všude položen základ k odbočkám ČMS (kde nebyly) stanoveni důvěrníci ČMS a přihlásili se i četní odběratelé a spolupracovníci ČČH. Podrobnější zprávy přineseme, až nám je pořadatelstva zašlou. Redakce.

Škola ČMS koná se každé pondělí od 18½—20½ hod. v chlapecké hlavní škole v Praze II., Vladislavova ul. Přednáší dr. Smotlacha.

Trvalé výstavky ČMS, vědecké i praktické, které jsou stále k disposici členům ČMS i odběratelům ČČH, jsou zařízeny jednak při ústřední poradně houbařské, Praha III., Karmelitská 14 (působící již od roku 1910 a umístěná v místnostech ČČH a ČMS), jednak v Praze III., ve známé restauraci „U Montágů", kde k tomuto cíli věnoval p. restauratér Peterka, nadšený houbař a starý odběratel ČČH, celé okno. A houby sem dodává rovněž Dr. Smotlacha. Konečně jest i zvláštní výstavka ČČH a ČMS (vede Dr. Vávra), ve „Školské výstavě" v Praze IV. Také tyto výstavky patří přímo k Smotlachově mykologickému ústavu.

Za r. 1941/2 pošleme odběratelům ČČH jako premii knížku, obsahující práce z Knihovny Č. myk. sborníku (viz obálka str. 2.) a to č. 19.—24. za sníženou cenu 7 korun (na místě 12 korun). Kdo jsi neobdržel, reklamuj.

Mykologický ústav pražský (Smotlachův), Praha III., Karmelitská 14, byl založen ve svých začátcích již roku 1910 a v plných rozměrech již roku 1919. Je určen jednak ke všeobecnému a regionálnímu houbařskému výzkumu Čech a Moravy, jakož i studiu hub ze všech stránek mykologie (zvláště též jedlosti), jednak k výzkumu a propagaci většího využití a pěstování hub jedlých a konečně i k ochraně před otravou jedovatými houbami. Ústav pracuje na širokém vědeckém základě biologickém, doplněném i hygienou a medicinou. Složky ústavu:

1. *Časopis českých houbařů* (Mykologický sborník). Vědecký list, pracující i osvětově (popularisace mykologie).
2. *Knižnice* Časopisu českých houbařů (Mykologického sborníku).
3. *Příruční knihovny* ČČH a ČMS.
4. *Ústřední bezplatná mykologická poradna a zkušebna*, spojená s výstavkami a sbírkami hub, jakož i mykologického materiálu.
5. *Vědecké i praktické* (počtem účastníků omezené) *vycházky na houby* (vedené osobně drem Smotlachou). K nim třeba přihlásiti se písemně neb osobně. S ústavem pracují i poučné vycházky ČMS, založené již r. 1910 drem Smotlachou.
6. *Výstavy a kursy hub*, pořádané od r. 1910 drem Smotlachou (výstavy ČMS a ČČH) v Praze i mimo Prahu.
7. *Trvalé výstavky hub* ČČH a ČMS: a) v ústavu samém, Praha III., Karmelitská 14, b) Praha III. „U Montágů", c) ve „Školské výstavě" v Praze (Dr. Vávra). Spolupracuje dále i velká řada výstavek v Praze i mimo Prahu.
8. *Pěstitelský, ochranný a vědecký odbor* ČMS a ČČH.
9. *Redakční rada ČČH.* (Stejně jako spolupracovníci, čtenáři a odběratelé ČČH všude v Čechách a na Moravě.)
10. *Pokusná zahrada, poradna a zkušebna* na Zámečku u Hradce Králové ve spojení s tamními lesy.
11. *Houbařská škola* ČMS a ČČH (přednášky každé pondělí, t. č. v 7 hod. večer v Praze II., Vladislavova ul. v hlavní chlapecké škole. Zde určují se i donesené houby.
12. *Mykologická zahrada:* K ní patří mykologicky prozkoumané pražské parky a některé lesy v okolí Prahy i v jiných částech Čech a Moravy, zvláště na Královéhradecku.

Pražský mykologický ústav slouží plně a bezplatně ČMS, jakož i všem houbařům v Čechách a na Moravě. Jsou s ním neustále ve spojení i odbočky a důvěrníci ČMS a ČČH v četných našich městech a střediscích hub. ČMS jest vlastně od svého začátku součástí mykologického ústavu Smotlachova, jenž je naopak jejím orgánem.

Návštěvy v místnostech ústavu jsou vítány vždy v pondělí od 13.—17. hodin.

Pozor! Sbíráme muchomůrku zelenou k vědeckému výzkumu. Hlaste redakci ČČH, kde roste.

Všichni čtenáři ČČH získejte mu nové odběratele, abychom jej mohli udržeti. Pošlete adresy.

První čísla nového (XXII.) *ročníku,* t. j. 1.—2. posíláme všem odběratelům ČČH a členům ČMS. Počítáme s tím, že ti, kdo ještě se nepředplatili, zaplatí obratem. Pozdější placení znamená zdražení o připomínky: K 1.—, K 2.—, K 3.—. Každý získej nám nového odběratele, na př. též místní veřejnou knihovnu. Členové ČMS jsou i odběrateli ČČH.

Přečtěte si dobře celou obálku, jakož i poslední dva listy tohoto čísla ČČH.

Všechny čtenáře a odběratele ČČH a členy ČMS žádáme, aby vyrovnali event. svoje účty s vydavatelstvem ČČH přiloženou složenkou č. 23.112, nebo složenkou 35.986.

1. Předplatné za nový (XXII.) ročník ČČH v obnosu K 32.—.

2. Případný dluh za předešlý ročník s upomínkami: K 32.— nebo za premii K 7.—. Dlužníků je již jen několik.

3. Členský příspěvek ČMS za rok 1942 (K 10.—) a 1943 (K 10.—). Kdo zaplatil již dříve, ten pošli jen to, co dlužíš. Zápisné u členů činí K 5.—. Všichni získejte nové odběratele ČČH a nové členy ČMS.

4. Novým odběratelům ČČH posíláme přiloženou složenku k zaplacení předplatného, nebo i starších ročníků ČČH. Ty mohou najednou nebo po částech odebrati.

5. *Poštovné. Daň z obratu. Poradna.* Při zasílání členských příspěvků nezapomínejte nikdy na poštovné, v Praze 80 hal., mimo Prahu K 1.20, aby Vám mohla být zaslána legitimace. U ostatních platů nezapomínejte na 2% z obratu. U poradny ČMS pamatujte i na poštovné. Poradna ČMS a ČČH měla r. 1941 na 5.000 K nekrytých výloh (poštovné, telefon, psací potřeby, úklid atd.), v r. 1942, kdy je počet zásilek a donášek dvojnásobný, tyto náklady daleko vzrostly. Poštovné je zde velmi značné.

6. *Legitimace* členská pošle se každému, kdo k příspěvku za rok K 10.— připojí poštovné.

Kdo chceš znáti u nás rostoucí houby:

1. Staň se odběratelem ČČH („Časopisu českých houbařů" čili „Č. mykologického sborníku"), který vychází již ve XXII. ročníku a vychází ročně v 5 sešitech o 2 arších s četnými velmi případnými obrázky. ČČH jest školou a učebnicí pro houbaře začátečníky i pokročilé, všichni téměř naši znalci hub děkují za svoje vědomosti velmi mnoho i ČČH. Předplatné roč. K 32.—. Dopište na adresu: Dr. Fr. Smotlacha, Praha III., Karmelitská 14.
2. Odebeř celou knihovnu Č. mykolog. sborníku (viz výše).
3. Staň se členem Čes. mykologické společnosti v Praze (pořádá houb. kursy, přednášky, vycházky, výstavy atd.).
4. Posílej houby určovat do „bezplatné houbař. poradny" (vede Dr. F. Smotlacha, Praha III., Karmelitská 14.)
   V létě pracuje tato bezplatná poradna na venkově při výzkumné stanici (zahradě) ČČH — Zámeček, p. Nový Hradec Král.
   Tam Smotlacha pěstuje nejen houby, nýbrž na př. i naše staré druhy švestek a slív a mnoho jiných užitečných rostlin i zvířat (na př. čmeláky). Dnes je Zámeček součástí města Hradce Králové.
5. Důležitou učebnicí hub a cennými knihami jsou staré ročníky ČČH; hlaste se o ně, dokud a pokud ještě jsou.

Redakce a administrace Praha III., Karmelitská 14. — Vychází ročně v deseti číslech. Předplatné K 32. — Upomínky 1·-, 2·-, 3·-K. — K redakci jest připojena bezplat. houbařská poradna a zkušebna. — Novinová sazba povolena řed. pošt. a telegrafů č. 143.236 IIIa 1937 ze dne 28. 6 1937. Dohlédací pošt. úřad Praha 25. Tiskem Otakara Štivína v Praze II.
25. 10. 1942.